

Velkommen
til
Efterårsseminar 2018

Virksomhedsjuristens værktøjskasse - update og nye trends... Dato: **Torsdag den 15. november 2018**

Sted: Langelinie Pavillonen, Langelinie 10, København Ø

Tidsplan:09.00-09.30 **Check-in med kaffe og croissanter**09.30-09.45 **Velkomst og sidste nyt fra bestyrelsen**09.45-11.15 **Lovmøllen maler, del 1 - Seneste nyt inden for udvalgte områder :**

- Selskabsret ved partner Lars Bunch, Plesner, herunder
  - Reglerne om kapitalejerlån,
  - Ændringen af selskabsloven pr. juli 2018,
  - Ændringen af CVR-loven omkring bl.a. ledelsesmedlemmers adresseoplysninger i CVR, og
  - Hvad bringer fremtiden på det selskabsretlige område.
- AB18 ved partner Christian Molt Wengel, Molt Wengel
  - Nyt AB-system. Et paradigmeskifte eller nyt paradigme?
  - Fra AB 92, ABR 89, ABT 93 til AB 18, ABR 18, ABT 18
  - Byggebranchen har fået nye standardaftaler, som anbefales anvendt efter 31.12.2018.
  - Hvad er de vigtigste ændringer, og hvad har det af betydning for virksomheder, der skal bygge?

11.15-11.30 **Kaffepause**11.30-13.00 **Lovmøllen maler, del 2 - Seneste nyt inden for udvalgte områder:**

- Konkurrenceret ved partner Gitte Holtsø, Plesner, herunder
  - Præ-implementering ved fusion
  - Informationsudveskling ifbm transaktioner, herunder clean teams og chinese walls
- Forretningshemmeligheder ved partner Emil Jurcenoks, Plesner
  - Hvad betyder den nye lov om forretningshemmeligheder for dig og din virksomhed

13.00-13.45 **Frokost**13.45-15.30 **GDPR – hvor er vi nu og hvad har vi lært?: (på engelsk)**

- Sidste nyt indenfor lovgivning, sager og væsentlige fokusområder at holde øje med ved Senioradvokat Egil Husum, Bech Bruun
- Erfaringsudveksling af panel af Data Protection Officers: Hvor er vi nu og hvad har vi lært? Hvordan har vi løst konkrete problemstillinger? Hvilke udfordringer venter forude? Hør dette og meget andet, når Data Protection Officers fra ISS Group (Morten Wind Lindegaard), LEO Pharma (Henrik Rubæk Jørgensen) og Novo Nordisk (Anna Dolinsky) fortæller om deres praktiske erfaringer med implementering af GDPR.

15.30-16.00 **Kaffe & kage**16.00-18.00 **Arbejdsglæde nu ved Arlette Bentzen, Chief Happiness Officer**

- Arbejdsglæde er ikke en luksus men en forudsætning for, at vi kan få succes og livsglæde. Hør hvad du kan gøre for at skabe et rigtig godt arbejdsliv og en urimelig glad arbejdsplads.

18.00-18.30 **Drinks**18.30- **Middag**

En skøn 3-retters middag efter årstiden med tilhørende vine

Nyt fra bestyrelsen...

- Erstatningsfonden
- Danske Advokater
- Danske Virksomhedsjurister
  - Medlemsstatus
  - Bestyrelsen
  - Arrangement i Jylland 11/4 – 2019 og GF 23/5 - 2019
- Advokatsamfundet
  - 100 års jubilæum 23/24 maj 2019

Ændrede regler om lån til ledelsesmedlemmer og kapitalejere og selskabsretlige nyheder

13. november 2018

Lån til kapitalejere og ledelsesmedlemmer

2

Økonomisk bistand med selskabets midler

3

Selskabslovens regler

- **Hovedregel**: Lån kun tilladt under iagttagelse af visse betingelser
- **Undtagelser**:
  1. Medarbejderes erhvervelse af kapitalandele
  2. Penge- og realkreditinstitutter
  3. Bistand til "moderselskab"
  4. Udlån af formuegoder
  5. Sædvanlige forretningsmæssige dispositioner (herunder cash-pool)
  6. Tilladt selvfinansiering (bemærk andre betingelser, der skal iagttages)

Regler efter virksomhedstype

- Hvilke regler gælder for de forskellige virksomhedstyper:
  - Aktieselskaber
  - Anpartsselskaber
  - Partnerselskaber
  - Iværksætterselskaber
  - I/S og K/S
  - Virksomheder med begrænset ansvar omfattet af lov om visse erhvervsdrivende virksomheder
  - Fonde (erhvervsdrivende og ikke-erhvervsdrivende)
  - ...

Økonomisk bistand med selskabets midler

Personkredsen

- Personkreds omfattet af selskabslovens lånebestemmelse
  - Kapitalejere og ledelse i selskabet
  - Kapitalejere og ledelse i virksomheder, der har bestemmende indflydelse over selskabet
    - Hvad gælder, hvis der er tale om et 50/50 selskab?
    - Hvad med søsterselskaber?
    - Hvad med ledelsesmedlemmer og eventuelle minoritetskapitalejere i datterselskaber?
  - Nærtstående - ægteskab, slægtskab, anden måde (især tiltænkt samlevende)
    - Hvad med fætter Fidusberg?

Ændring af selskabslovens § 210

6

Muligheden for lovlig økonomisk bistand (§ 210, stk. 2)

"Stk. 2. For at et kapitalselskab kan yde økonomisk bistand, jf. stk. 1, skal følgende betingelser være opfyldt"

Inden for selskabets frie reserver og på sædvanlige markedsvilkår (stk. 2, nr. 1)

"Nr. 1. Den økonomiske bistand skal kunne rummes inden for selskabets frie reserver, jf. § 180, stk. 2, og skal ydes på sædvanlige markedsvilkår."

Beslutningstagningen (stk. 2, nr. 2)

"Nr. 2. Beslutningen om at yde økonomisk bistand skal enten træffes af generalforsamlingen eller af selskabets centrale ledelsesorgan efter bemyndigelse fra generalforsamlingen. Generalforsamlingens bemyndigelse kan indeholde økonomiske og tidsmæssige begrænsninger. Den økonomiske bistand må ikke udgøre et større beløb, end der er foreslået eller tiltrådt af selskabets centrale ledelsesorgan. "

Først efter selskabets første årsrapport (stk. 2, nr. 3)

"Nr. 3. Beslutningen om at yde økonomisk bistand kan først træffes efter aflæggelsen af selskabets første årsrapport."

Økonomisk bistand – Betingelser for lovlige lån

7

Første betingelse – Stk. 2, nr. 1

- **Den økonomiske bistand skal kunne rummes inden for selskabets frie reserver, jf. § 180, stk. 2**
  - Hvad med selskabslovens § 179, stk. 2? Finder denne bestemmelse anvendelse ved lovlige lån til kapitalejere og ledelsesmedlemmer?
    - Krav om forsvarlighed
    - Krav om dækning for selskabets bundne reserver - også på beslutningstidspunktet
  - Håndtering af et fald i de frie reserver efter ydelsen af lånet
    - Medfører ikke krav om afvikling
    - Ledelsen kan have handlepligt efter reglerne om forsvarligt kapitalberedskab

Anden betingelse – Stk. 2, nr. 1

- **Den økonomiske bistand ... skal ydes på sædvanlige markedsvilkår**
  - Rentevilkår?
  - Sikkerhedsstillelse?

Tredje betingelse – Stk. 2, nr. 2

- **Beslutningen om at yde økonomisk bistand skal enten træffes af generalforsamlingen eller af selskabets centrale ledelsesorgan efter bemyndigelse fra generalforsamlingen**
  - Der er ikke krav om optagelse af bemyndigelse i vedtægten, men det kan være en god ide
    - Majoritetskrav alt efter om bemyndigelsen frivilligt optages i vedtægterne eller ej
  - OBS! - Bemyndigelsen kan først gives efter aflæggelsen af den første årsrapport – anderledes end bemyndigelser til erhvervelse af egne kapitalandele og ekstraordinært udbytte
  - Krav om dokumentation

Sammenhæng til reglerne om selvfinansiering

9

- **Selskabslovens § 210, stk. 3:**

"Yder et kapitalsekskab økonomisk bistand i form af selvfinansiering, skal betingelserne i §§ 206-209 være opfyldt."

- **Bemærkninger til selskabslovens § 210, stk. 3:**

"Muligheden i det foreslåede nye stk. 1, for lovligt at yde økonomisk bistand til kapitalejere m.fl. ved opfyldelse af de i stk. 2 foreslåede betingelser, kan ikke anvendes, hvis der er tale om selvfinansiering, jf. selskabslovens § 206, stk. 1. Hvis der er tale om lån m.v. til selvfinansiering, skal de strengere betingelser i selskabslovens §§ 206-209 således fortsat opfyldes for, at dispositionen er lovlig."

- Definition af lån m.v. i forbindelse med lovlig selvfinansiering?
- Kan et lån ændre karakter til at blive selvfinansiering?

- **Hovedregel:** Skatteretligt en hævning uden tilbagebetalingspligt hvis (i) selskab mv., jf. SSL § 1, stk. 1, nr. 1 – 2, og (ii) økonomisk bistand til fysisk person, der har kontrol (51 pct. af kapitalandelene) i forhold til det långivende selskab
  - OBS! - Kapitalandele besiddet af ægtefæller, børn og forældre medtælles, når det skal fastslås, om der er kontrol
- **Virkning for lån mv. ydet fra og med 14. august 2012 – er ikke blevet ændret**
- **Undtagelser:**
  1. Sædvanlige forretningsmæssige dispositioner
  2. Lovlig selvfinansiering
  3. Sædvanlige lån fra pengeinstitutter

Økonomisk bistand – generelle krav

11

- **Der er ALTID krav om:**

- Forsvarlighed
- Disposition i selskabets interesse (koncernens interesse?)
- Ikke omgåelse

Selvfinansiering og moderselskaber

- Der er særlige regler om aktionærlån til visse moderselskaber, men husk at der ikke er særregler om selvfinansiering ydet til et moderselskab

12

Selskabsretlige nyheder

A low-angle, upward-looking photograph of a modern skyscraper with a glass facade. The building's structure is composed of a grid of dark metal frames and large glass panels, creating a strong sense of verticality and geometric patterns. The sky is visible at the top, and the overall color palette is dominated by blues and greys, with a touch of light from the sky.

Ændring af selskabsloven pr. 1. juli 2018

14

Nedsættelse af selskabskapitalkrav for aktieselskaber

- Nedsættelse af minimumskravet til et aktieselskabs selskabskapital fra 500.000 kr. til 400.000 kr.
  - Har også betydning for partnerselskaber
  - Afledt konsekvenser i relation til reglerne om delvis indbetaling af selskabskapitalen

Ændring af reglerne om registrering af reelle ejere

- Krav om registrering af reelle ejere i forbindelse med stiftelsen af et selskab mv. – ellers kan selskabets stiftelse ikke registreres
  - Gælder også nye selskaber, der opstår som led i fusion eller spaltning
  - Manglende registrering af reelle ejere kan føre til tvangsopløsning af
    - Selskaber omfattet af selskabsloven
    - Virksomheder med begrænset ansvar omfattet af lov om visse erhvervsdrivende virksomheder
    - Erhvervsdrivende fonde

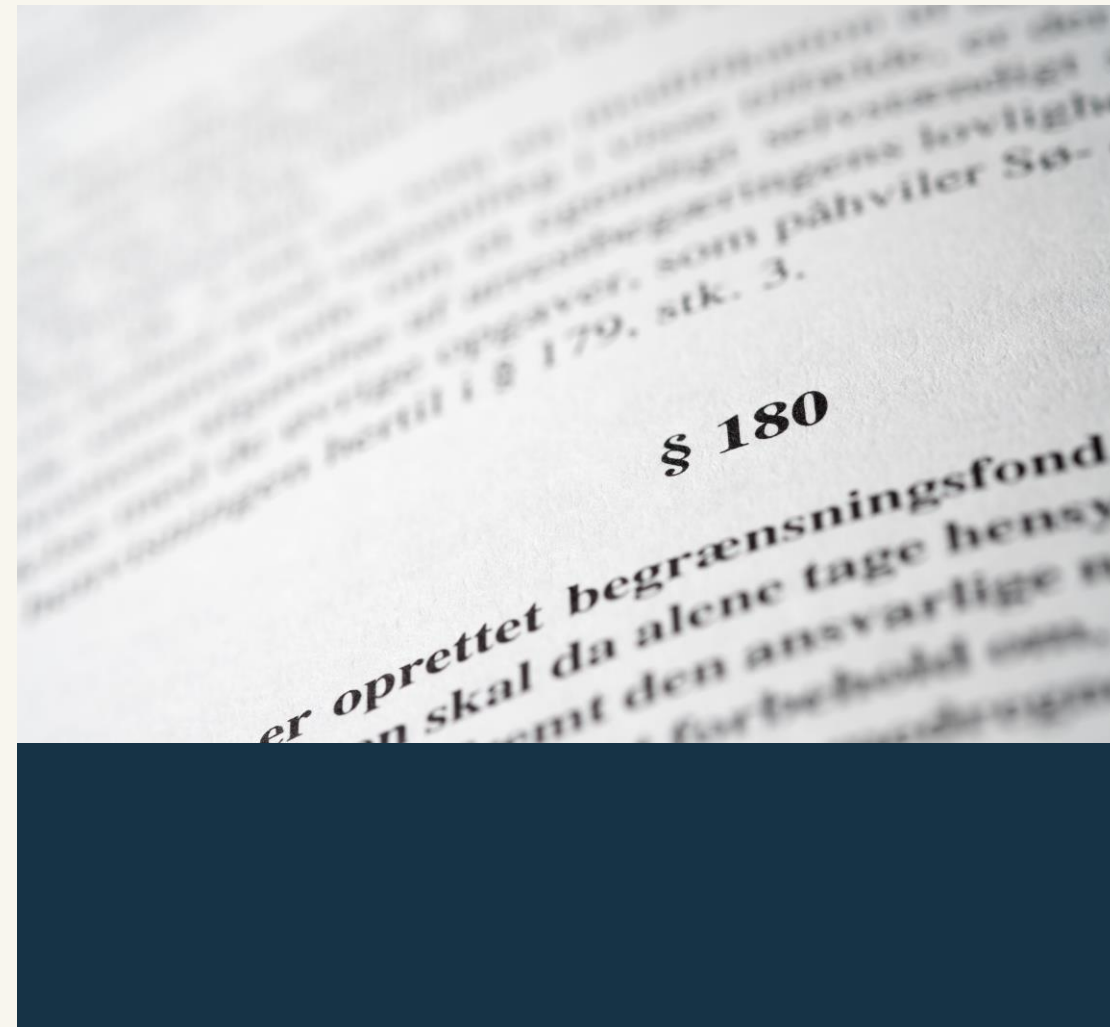
Øget mulighed for omdannelse af virksomheder med begrænset ansvar omfattet af lov om visse erhvervsdrivende virksomheder til aktieselskaber

- Hidtil kun andelsselskaber med begrænset ansvar (a.m.b.a.)
- Fremover også foreninger med begrænset ansvar og selskaber med begrænset ansvar omfattet af lov om visse erhvervsdrivende virksomheder.
- Fortsat en fusionslignende proces

Der ændres ikke på, at iværksætterselskaber kun kan "omdannes" (omregistreres) til ApS og dermed ikke til A/S

I iværksætterselskaber kan der kun foretages kontant indskud

- Lovforslaget vil imidlertid medføre, at det bliver muligt at foretage andre former for indskud, herunder apportindskud, i et iværksætterselskab, hvis der på samme generalforsamling træffes beslutning om omregistrering til ApS

Ændring af CVR-lovens adresseoplysninger

17

Personer, der registreres i Erhvervsstyrelsens it-system (CVR) skal have et navn og en gyldig bopælsadresse

- Dette gælder uanset
  - Om der er tale om en fysisk eller juridisk person
  - Om der er tale om en dansk eller udenlandsk person
  - Personens rolle, herunder stifter, ledelsesmedlem, legal ejer eller reel ejer

Ændringer vedrørende danske fysiske personer

- Hemmelig adresse i Folkeregistret respekteres
- Stifters adresse opdateres ikke
- Personers adresse opdateres og offentliggøres de første 3 år efter fratræden fra sidste hverv – derefter hverken opdatering eller offentliggørelse
- Interessenter med en berettiget interesse, herunder kreditorer, kan få adressen oplyst ved henvendelse til kommunen svarende til CPR-lovens hidtidige regler
- Mulighed for at få slettet adresse i registreringshistorik

Ændringer vedrørende udenlandske fysiske personer

- Der kan registreres en anden kontaktadresse end bopælsadressen, hvor personen kan træffes og modtage post
- Samtidig hermed mail til Erhvervsstyrelsen, hvori oplysninger om den registreredes faktiske privatadresse angives
- Styrelsen vil udlevere denne til myndigheder og private med berettiget interesse
- Mulighed for at få slettet adresse i registreringshistorik

Hvad er der på vej?

20

Ændring af selskabsloven – implementering af aktionærrettighedsdirektivet

- Bemærk allerede i høring

Ændring af selskabsloven – implementering 5. hvidvaskdirektiv

Ændring af selskabsloven – "kontrolpakke", herunder om iværksætterselskaber

Spørgsmål?

NYT AB-SYSTEM ET PARADIGMESKIFTE ELLER ET NYT PARADIGME?

---

15. november 2018

TOUR DE FORCE I DET NYE AB-SYSTEM

- ▶ Introduktion
- ▶ Overblik over væsentligste ændringer i AB, ABT og ABR
- ▶ Introduktion til nye styringsværktøjer (nye pligter for parterne)
- ▶ Tvisteløsning
- ▶ Fordelingen af opgaver – især med fokus på bygherrens opgaver
- ▶ Ny ydelsesbeskrivelse for Byggeri og Landskab 2018 (nye krav til parternes leverancer)

DE GODE GAMLE DAGE

- ▶ Arkitekten tegner
- ▶ Ingeniøren regner
- ▶ Entreprenøren bygger

AB 92, ABR 89 og ABT 93

FAGRE (NYE) VERDEN

- ▶ Arkitekten tegner
- ▶ Ingeniøren regner
- ▶ Elementleverandøren regner
- ▶ Facadeleverandøren regner
- ▶ Installationsentreprenøren regner
- ▶ Osv.
- ▶ Og det bliver værre endnu

KERNEN

- ▶ Stadigvæk 3 standardaftaler (AB, ABR og ABT) suppleret med 2 Forenklede
- ▶ ABR ændret væsentligt
- ▶ Entreprenørens rolle i projekteringen anerkendes og reguleres
- ▶ Reglerne styrer nu i meget videre omfang, *hvordan* vi skal arbejde sammen
- ▶ Der er et markant signal om at ”front-loade” planlægning, projektering og krav
- ▶ Grænseflader – præciseret rollefordeling
- ▶ Løsning af konflikter er udvidet

PR. 1. JANUAR 2019

ENTREPRISE

AB 18

ABT 18

AB Forenklet

RÅDGIVER

ABR 18

ABR Forenklet

TILLÆG

APPENDIKSER

APP Projektudvikling
APP Projektoptimering
APP Driftskrav
APP Incitamenter

AB 18 – VÆSENTLIGE ÆNDRINGER

TID

Hovedtidsplan § 4
Entreprenørens arbejdsplan § 13
Opdatere tidsplaner § 14

ENTREPRENØRPROJEKTERING

§ 17

PROJEKTGENNEMGANG

§ 19

HÅNDTERING AF KRAV

Pligt til at reklamere §§ 19, 39, 40
Ændringslog § 25

MANGELHÅNDTERING

Væsentlige mangler § 4
Førgennemgang § 44
Afhjælpningsgennemgang § 46

TVISTELØSNING

Forligsforhandling § 63
Mægling og mediation § 65
Hurtig afgørelse § 68

AB 18 – VÆSENTLIGE ÆNDRINGER

TID

Hovedtidsplan § 4
Entreprenørens arbejdsplan § 13
Opdatere tidsplaner § 14

ENTREPRENØRPROJEKTERING

§ 17

PROJEKTGENNEMGANG

§ 19

HÅNDTERING AF KRAV

Pligt til at reklamere §§ 19, 39, 40
Ændringslog § 25

MANGELHÅNDTERING

Væsentlige mangler § 4
Førgennemgang § 44
Afhjælpningsgennemgang § 46

TVISTELØSNING

Forligsforhandling § 63
Mægling og mediation § 65
Hurtig afgørelse § 68

HVAD BETYDER ENTREPRENØRPROJEKTERING (AB § 17) FOR BYGHERRE?

HVORNÅR UDFØRER ENTREPRENØREN PROJEKTERING?

- ▶ Hvis bygherren i sit udbud har angivet funktionskrav
- ▶ Hvis det er aftalt mellem entreprenøren og bygherren

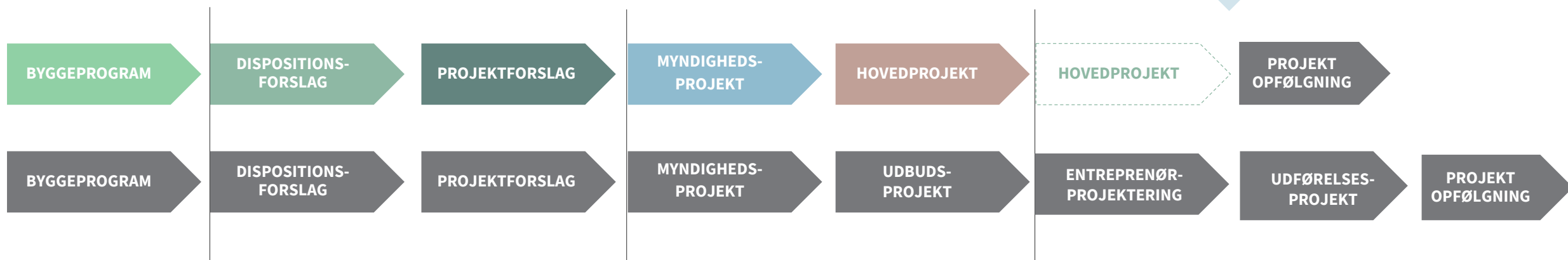
⇒ *Delt rådgivning*

HVILKE PLIGTER HAR BYGHERRE VED ENTREPRENØR-PROJEKTERING?

- ▶ Udpegning af en projekteringsleder, § 17, stk. 2
- ▶ Koordinering af det samlede projekt, § 17, stk. 3 (grænseflader)
- ▶ Ved færdigmelding af projektet (hver fase), skal bygherren godkende, §17, stk. 7 og 8
- ▶ Afholdelse af projekteringsmøder, § 30

PROJEKTERINGSPROCESSEN

YDELSESBESKRIVELSE: BYGGERI OG PLANLÆGNING 2012

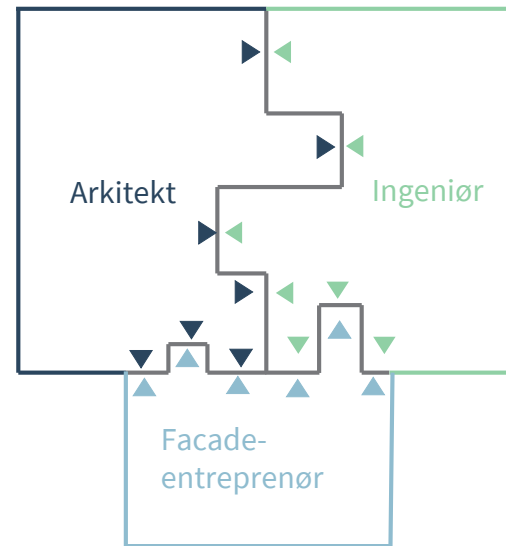

YDELSESBESKRIVELSE: BYGGERI OG LANDSKAB 2018

ENTREPRISE
KONTRAKT

PROJEKT
GENNEMGANG

GRANSKNING – PROJEKTERINGSLEDELSENS ANSVAR

ABR 18 – VÆSENTLIGE ÆNDRINGER

NY STRUKTUR
(samme som AB 18)

**STØRRE KRAV TIL
UDBUD, TILBUD OG
AFTALEGRUNDLAG**
ABR §§ 4-6

**ENTREPRENØR-
PROJEKTERING**
ABR § 14

HÅNDTERING AF KRAV
ABR § 20

FULDMAGTSREGLER
ABR § 26

PROJEKTGENNEMGANG
ABR § 27

**KONVENTIONALBOD
VED GLEMTE YDELSER**
ABR § 49, stk. 2

**OMPROJEKTERINGS-
KLAUSUL**
ABR § 46

ABR 89 PKT. 1.1.1

Rådgiveren er sin klients tillidsmand og varetager dennes interesser i det omfang, disse ikke strider imod kravene til hans professionelle standard.

RÅDGIVERENS ROLLE ER ÆNDRET – HVAD BETYDER DET FOR BYGHERRE?

- ▶ Det er ikke længere en "go fix-it"-løsning
- ▶ Bygherren skal forberede sig!
  - ▶ Sagen skal gennemtænkes fra a-z
  - ▶ Ydelsen skal klarlægges på forhånd
  - ▶ Budgetramme
  - ▶ Hovedtidsplan
- ▶ Bygherren skal være aktiv
  - ▶ Stillingtagen til bl.a. budget og tid
  - ▶ Føre ændringslog, jf. AB § 25/ABR § 20

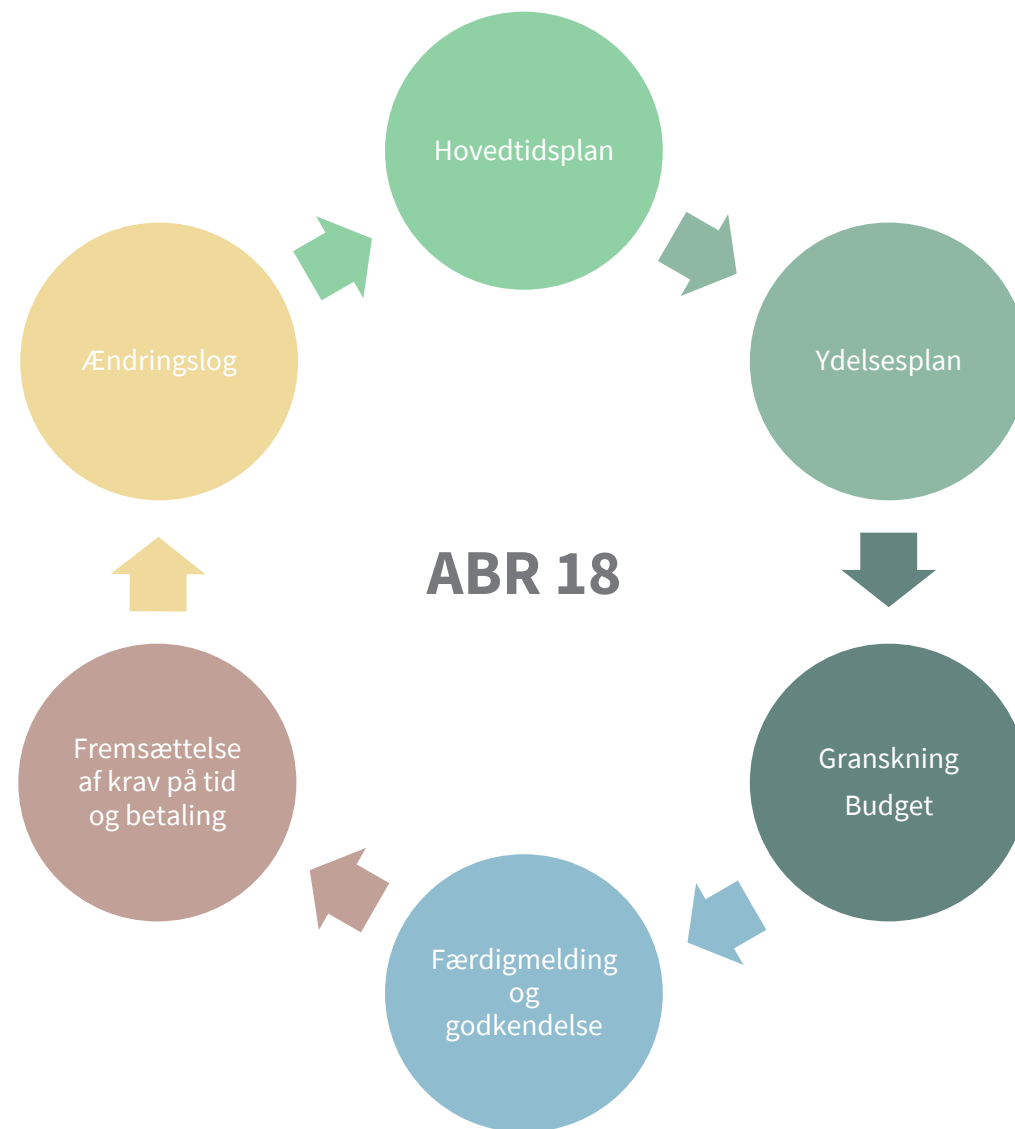

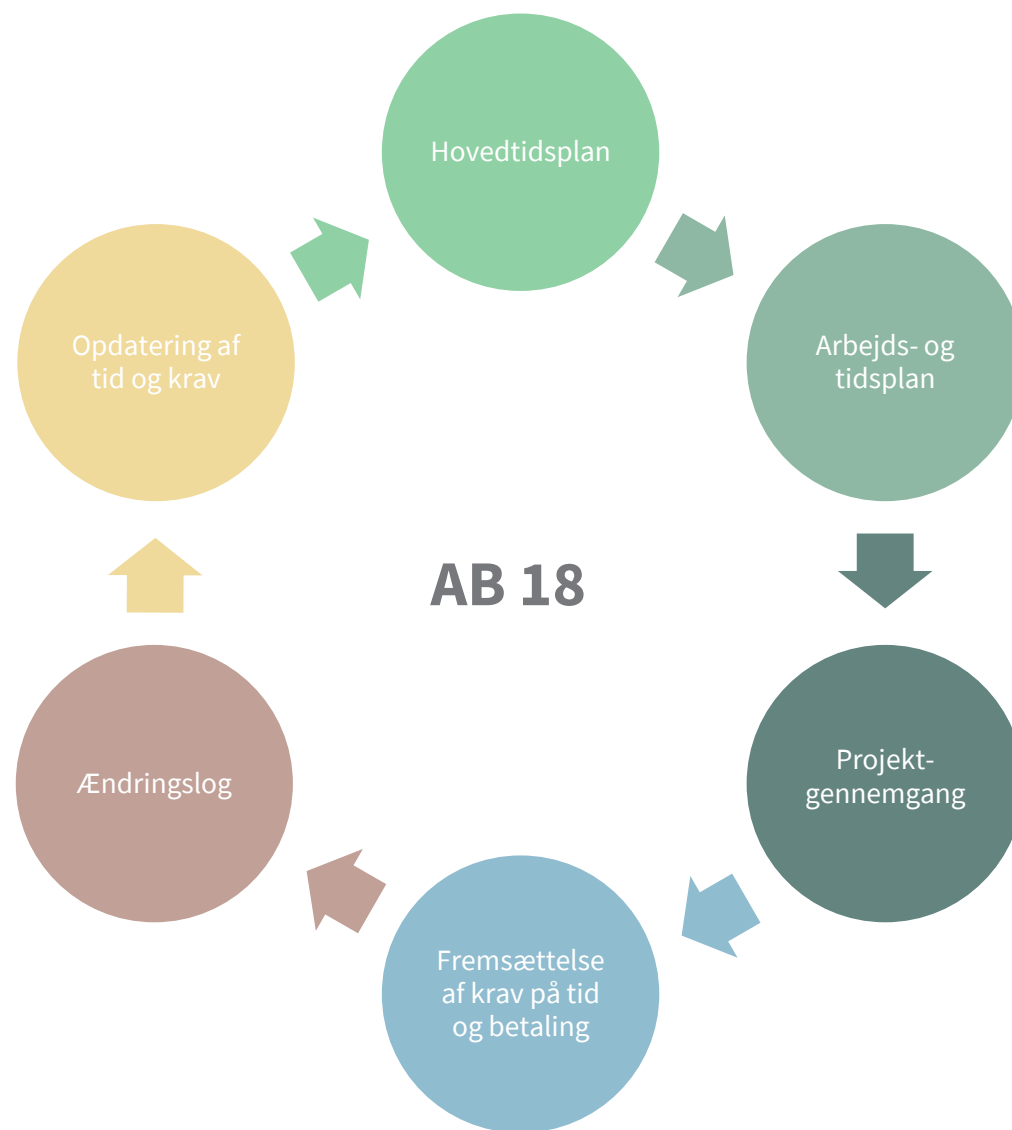

STYRINGSVÆRKTØJER

Nye pligter for parterne

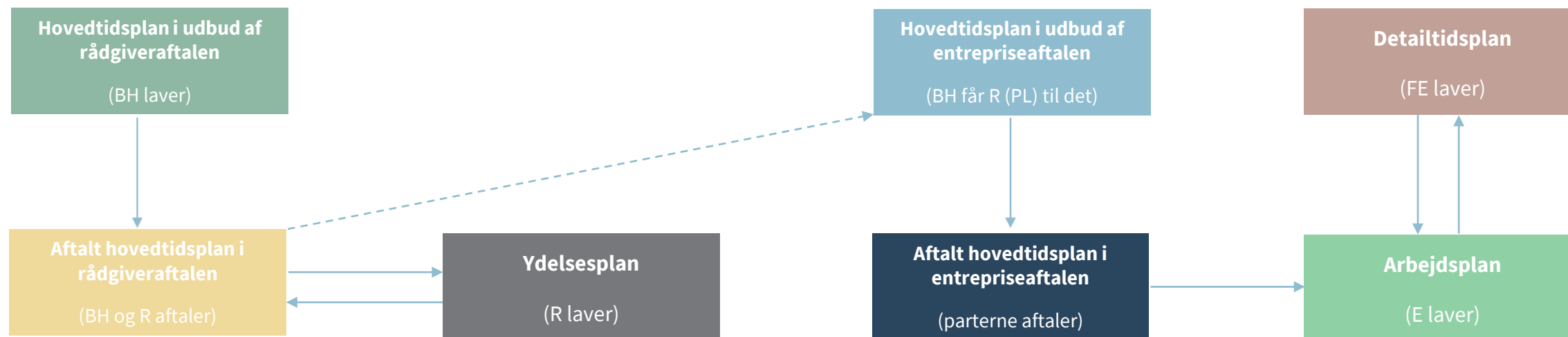

TIDSPLANER

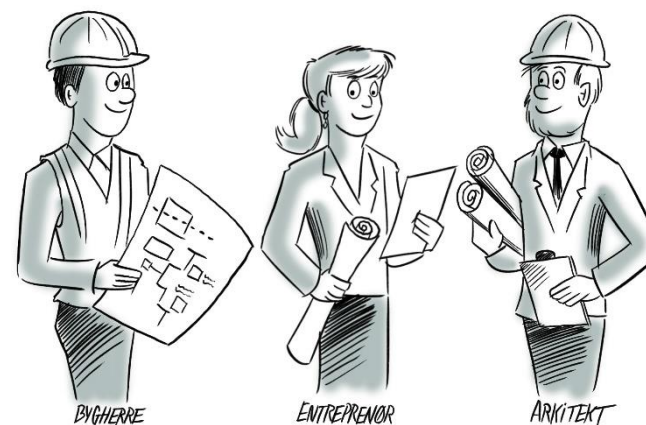

TIDSPLANER

MØDER

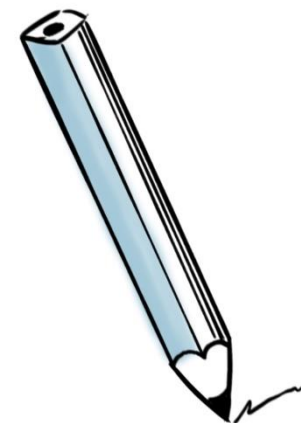
- ▶ Bygherremøder, projekteringsmøder, byggemøder
  - ▶ ABR 18 §§ 28, 29, 30 og 31 (YBL 18)
  - ▶ AB 18 §§ 30, 31 og 32
- ▶ Snarest muligt fremsende bemærkninger
- ▶ Ret til at få indført indsigelser og krav
- ▶ Bindende

MØDER	Fase	Formål	Deltagelse	Indkaldelse	Referent
	Før rådgiveraftalen Programfasen Forslagsfasen Udbudsprojekt Udførelse Aflevering Efter aflevering				
Projekteringsmøder		Koordinere projekteringen mellem rådgiver og projekterende entreprenør	<ul style="list-style-type: none"> - Rådgiver, jf. YBL 18 pkt. 3-6 - Projekteringsleder, jf. YBL 18 pkt. 2.1.1 - Projekterende entreprenør, jf. AB 18 § 30 	- Projekteringsleder, jf. YBL 18 pkt. 2.1.1	
Projektgennemgang		Skabe fælles forståelse for projektet, grænseflader og mulighed for entreprenøren til at påpege fejl i projektet	<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre - Rådgiver, jf. YBL 18 pkt. 0 - Projekteringsleder, jf. YBL 18 pkt. 0 - Projekterende entreprenør, jf. AB 18 § 30 - Totalentreprenør, jf. ABT 18 § 17, stk. 2 		
Byggemøder		Afklare og dokumentere om arbejdets stade, og sikre koordineringen	<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. AB 18 § 32, stk. 2 - Byggeleder, jf. YBL 18 pkt. 7.1.1 - Entreprenør, jf. AB 18 § 32, stk. 2 		
Bygherremøder		Give bygherre status og fremlægge bygherre- beslutninger, undt	<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. YBL 18 pkt. 1.2.8 - Entreprenør, jf. ABT 18 § 30 		<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. YBL 18 pkt. 1.2.8 - Totalentreprenør, jf. ABT 18 § 30
Førgennemgang				<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. AB 18 § 44 - Byggeleder, jf. YBL 18 pkt. 8.1.2 - Totalentreprenør, jf. ABT 18 § 42 	<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. AB 18 § 44 - Byggeleder, jf. YBL 18 pkt. 8.1.2 - Totalentreprenør, jf. ABT 18 § 42
Aflevering			<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. AB 18 § 45 - Byggeleder, jf. YBL 18 pkt. 8.1.1 - Entreprenør, jf. AB 18 § 45 - Totalentreprenør, jf. ABT 18 § 43, stk. 1 	<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. AB 18 § 45 - Byggeleder, jf. YBL 18 pkt. 8.1.1 - Totalentreprenør, jf. ABT 18 § 43, stk. 1 	<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. AB 18 § 45 - Byggeleder, jf. YBL 18 pkt. 8.1.1 - Totalentreprenør, jf. ABT 18 § 43, stk. 1
Afhjælpsningsgennemgang			<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. AB 18 § 45 og ABT § 46 - Fagtilsyn, jf. YBL 8.2.1 - Entreprenør, jf. AB 18 § 45 - Totalentreprenør, jf. ABT § 46 	- Bygherre, jf. AB 18 § 45 og ABT § 46	- Bygherre, jf. AB 18 § 45 og ABT § 46
1-års gennemgang og 5-års gennemgang		Registrere fejl og mangler i det udførte arbejde	<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. AB 18 §§ 56-57 og ABT 18 §§ 54-55 - Byggeleder (1-års gennemgang), jf. YBL 18 pkt. 8.1.1 - Entreprenør, jf. AB 18 §§ 56-57 - Totalentreprenør, jf. ABT 18 §§ 54-55 	<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. AB 18 §§ 56-57 og ABT 18 §§ 54-55 - Byggeleder (1-års gennemgang), jf. YBL 18 pkt. 8.1.1 	<ul style="list-style-type: none"> - Bygherre, jf. AB 18 §§ 56-57 og ABT 18 §§ 54-55 - Byggeleder (1-års gennemgang), jf. YBL 18 pkt. 8.1.1

ÆNDRINGER – REKLAMATION OG REGISTRERING

ÆNDRINGER – CLAIM MANAGEMENT AB § 25/ABR § 20

- ▶ Krav til pris og tid efter en ændring skal ”**snarest muligt**” fremsættes skriftligt eller på et bygherremøde
- ▶ På konkret forespørgsel skal en part skriftligt **svare**, om der er krav om merbetaling eller tidsfristforlængelse
- ▶ En part skal ”snarest muligt” meddele, om kravet kan accepteres eller begrunde en afvisning
- ▶ Der skal ”snarest” indgås en skriftlig aftale om ændringer
- ▶ Bygherren skal føre en ændringslog

ÆNDRINGSLOG

- ▶ Udarbejdes og ajourføres af **bygherre**
  - ▶ AB 18 § 25, stk. 5 og ABR 18 § 20, stk. 5
  - ▶ YBL2018 2.1.8, 3.1.8, 3.2.8
- ▶ Skal sikre klarhed over opgavens udvikling
- ▶ Skal sikre klarhed over krav (tid og honorar)
- ▶ Skal fremlægges på bygherremøder (ABR § 28) og byggemøder (AB 18 § 31)

REKLAMATIONSPLIGTER VED ÆNDRINGER AB § 25

KRAV FREMSÆTTES SNAREST MULIGT, STK. 1

- ▶ Krav om ændringer af pris, tid og sikkerhed fremsættes snarest muligt skriftligt eller på bygherremøde
- ▶ Hvis forslag eller anvisninger indebærer ændringer, skal det også fremsættes

KRAV OM SKRIFTLIG TILLÆGSAFТАLE, STK. 4

- ▶ Krav om skriftlighed
- ▶ Bevisregel/formodningsregel

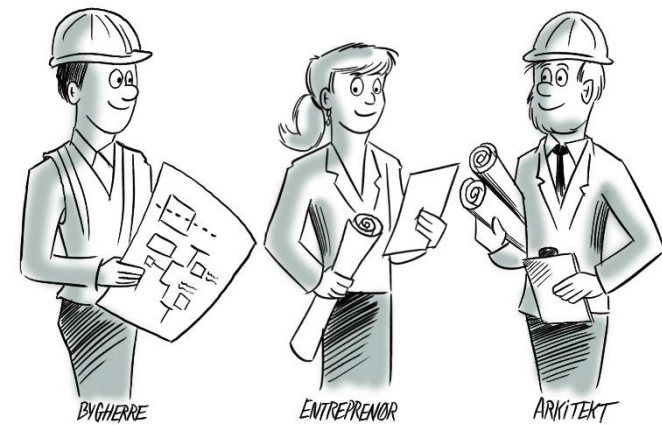
SVARPLIGT STK. 2 OG STK. 3

- ▶ En part kan anmode den anden parts stillingtagen til, om et arbejde anses som en ændring
- ▶ Rådgiver ikke forpligtet til at igangsætte, hvis bygherre ikke svaret
- ▶ Hvis en part har fremsat krav om ændring, så skal bygherre svare snarest muligt (accept eller begrundet afvisning)

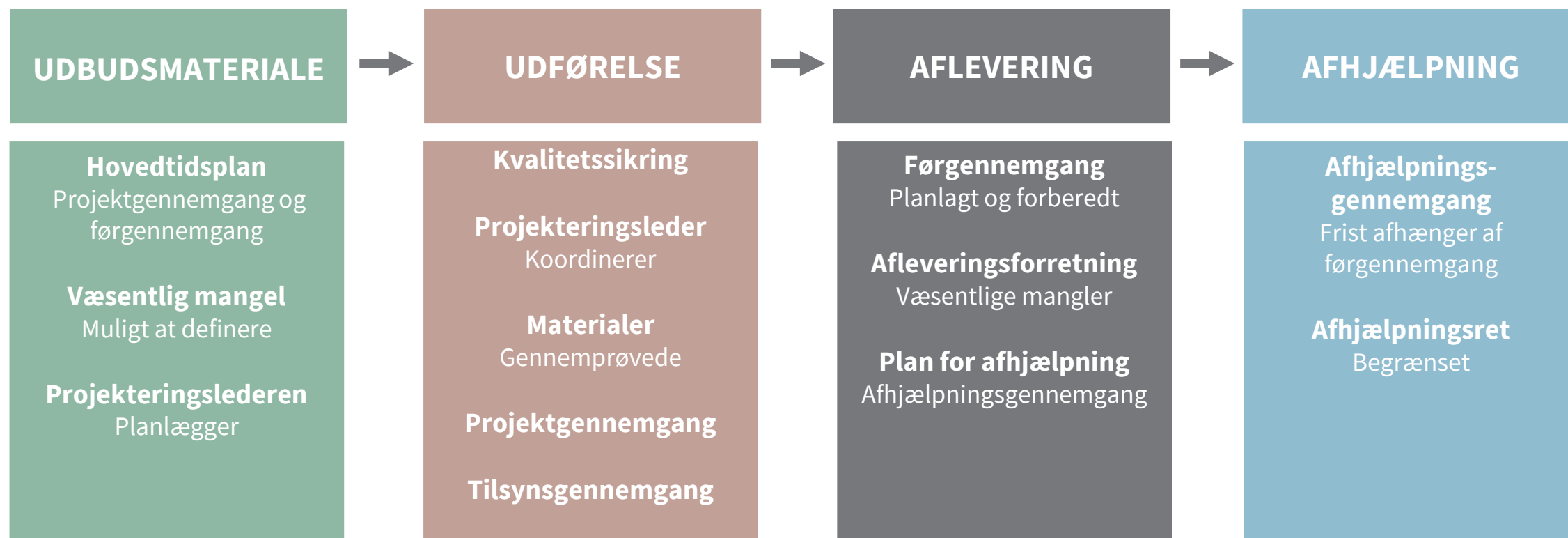
REGISTRERINGSPLIGT, STK. 5

- ▶ Bygherre skal løbende registrere ændringerne
- ▶ Rådgiver skal snarest muligt meddele bygherre, hvis rådgiver finder fejl

MANGELHÅNDTERING

MANGELFRI AFLEVERING – HVORDAN?

FØRGENNEMGANG

AB § 44
ABT § 42

AFLEVERING

AB § 45-46
ABT 43-44

**AFHJÆLPNINGS-
GENNEMGANG**

AB/ABR § 48, STK. 2
ABT § 46, STK. 2

TVISTELØSNING

FORHANDLING

01

Konflikttrappe
5 dage til projektleder
5 dage til ledelse
4 ugers ”fredning”

ALTERNATIV

02

Mægling og mediation
Beslutning om sikkerhed
Hurtig afgørelse
Syn og skøn

VOLDGIFT

03

Forenklet hvis u. 1 mio.

HURTIG AFGØRELSE – AB 18 § 68

- ▶ Bindende virkning for sagens parter, men kan indbringes for voldgift senest 8 uger efter afgørelsen er truffet
- ▶ Der kan træffes en hurtig afgørelse i de forhold angivet i litra:

- a) bygherrens adgang til at holde betalinger tilbage eller foretage modregning i entreprenørens betalingskrav,
- b) bygherrens ret til at forlange ændringer og entreprenørens ret til at udføre sådanne ændringer,
- c) entreprenørens ret til ekstra betaling for ændringer og bygherrens ret til godskrivning for besparelse ved ændringer,
- d) entreprenørens ret til regulering af entreprisens summen,
- e) udformningen af detailtidsplan,
- f) entreprenørens og bygherrens ret til tidsfristforlængelse,
- g) placering af risikoen for skade eller bortkomst af arbejde eller materialer,
- h) fastlæggelse af grænseflader for arbejde,
- i) afslag på godkendelse af en udpeget underentreprenør,
- j) tvister med en værdi under 200.000 kr., og
- k) andre tvister, hvis parterne er enige derom.

FORDELING AF OPGAVER

Med fokus på bygherren

OVERORDNEDE ROLLER

Bygherre	Rådgiver	Projekteringsleder	Entreprenør	Totalentreprenør
Jeg betaler og tager stilling, jf. ABR 18 § 11, stk. 6, AB 18 § 17, stk. 6 og ABT 18 § 18, stk. 7.	Jeg tegner og regner i overensstemmelse med bygherrens krav og god projekteringsskik, jf. ABR 18 § 9	Jeg varetager koordineringen mellem bygherre, rådgiver og projekterende entreprenør, jf. YBL 18 pkt. 2	Jeg udfører byggeriet, samt foretager delprojekteringen, hvis det er aftalt, jf. AB 18 §§ 12 & 17	Jeg foretager projekteringen og udførelsen på baggrund af bygherrens krav og f.eks. byggeprogram, jf. ABT 18 §§ 12 & 18

	Bygherre	Rådgiver	Projekteringsleder	Entreprenør	Totalentreprenør
Før rådgiveraftalen	<ul style="list-style-type: none"> - Hovedtidsplan, jf. ABR 18 § 4, stk. 2, litra g) - Organisationsform, jf. ABR 18 § 4, stk. 2, litra d) - Frist for Ydelsesplan, jf. ABR 18 § 4, stk. 4, litra b) - Økonomisk ramme, jf. ABR 18 § 4, stk. 2, litra c) - Rådgivningens omfang, jf. ABR 18 § 4, stk. 2, litra a (Funktionsudbud, jf. YBL 3) 	<ul style="list-style-type: none"> - Honorar, jf. ABR 18 § 4, stk. 2, litra b) 	<ul style="list-style-type: none"> - Sikre i hvilket omfang, der udbydes på funktionskrav, jf. YBL 2018 pkt. 2.1.1 		
Programfasen	<ul style="list-style-type: none"> - Digital projektering, jf. YBL 18 pkt. 1.2.8 - Godkende projektmateriale, jf. YBL 18 pkt. 1.2.8, opdateret tidsplan og budget, jf. ABR 18 § 11, stk. 6 - Opdatere ændringslog, jf. ABR § 20, stk. 5 	<ul style="list-style-type: none"> - Opdatere hovedtidsplan, jf. YBL 18 pkt. 1.2.4 - Budget, jf. YBL 18 pkt. 1.2.5 - Risikoanalyse, jf. YBL 18 pkt. 1.2.7 - Myndighedskrav, jf. YBL 18 pkt. 1.2.3 - Kvalitetssikring og egne grænseflader, jf. YBL 18 pkt. 1.2.6 og ABR 18 § 14, stk. 1 	<ul style="list-style-type: none"> - Opdatere hovedtidsplan, jf. YBL 18 pkt. 2.1.4 - Samlet budget, jf. YBL 18 pkt. 2.1.5 - Samlet risikoanalyse, jf. YBL 18 pkt. 2.1.6 - Digital projektering, jf. YBL 18 pkt. 1.2.8 - Koordinere grænseflader, jf. YBL 18 pkt. 1.2.9 - Omfang af funktionsudbud og entrepriseopdelingen 		
Forslagsfasen	<ul style="list-style-type: none"> - Godkende projektmateriale, jf. YBL 18 pkt. 3.1.8 & 3.2.8, opdateret tidsplan og budget, jf. ABR 18 § 11, stk. 6 - Opdatere ændringslog, jf. ABR § 20, stk. 5 	<ul style="list-style-type: none"> - Tidsplan, jf. YBL 18 pkt. 3.1.4 & 3.2.4 - Budget, jf. YBL 18 pkt. 3.1.5 & 3.2.5 - Risikoanalyse, jf. YBL 18 pkt. 3.1.6 & 3.2.6 - Fasens projekteringsniveau, jf. YBL 18 pkt. 3.1.7 & 3.2.7 - Kvalitetssikring og egne grænseflader, jf. YBL 18 pkt. 3.1.6, 3.2.6 og ABR 18 § 14, stk. 1 			<ul style="list-style-type: none"> - Samlet tidsplan, jf. ABT 18 §§ 13-14 - Forestå projekteringen, jf. ABT 18 § 18 - Foretage kvalitetssikring, jf. ABT 18 § 18, stk. 5
Projekteringsfasen	<ul style="list-style-type: none"> - Godkende projektmateriale, jf. YBL 18 pkt. 4.8, - Opdatere tidsplan og budget, jf. ABR 18 § 11, stk. 6 - Gennemlæse udbudsbetingelser, jf. YBL 18 pkt. 5.8 - Grænseflader entreprenørprojektering, jf. AB 18 § 17, stk. 3 - Opdatere ændringslog, jf. ABR § 20, stk. 5 - Indkalde til projekteringsmøder, jf. AB 18 § 17, stk. 3 	<ul style="list-style-type: none"> - Budget, jf. YBL 18 pkt. 3.1.5 & 3.2.5 - Konsekvensanalyse, jf. YBL 18 pkt. 3.1.6 & 3.2.6 - Risikoanalyse, jf. YBL 18 pkt. 3.1.6 & 3.2.6 	<ul style="list-style-type: none"> - Funktionsudbud, jf. AB 18 § 17 - Projekteringsmøder, AB 18 § 30 		<ul style="list-style-type: none"> - Samlet tidsplan, jf. ABT 18 §§ 13-14 - Forestå projekteringen, jf. ABT 18 § 18 - Foretage kvalitetssikring, jf. ABT 18 § 18, stk. 5 - Tilbuds- og projektgennemgang, jf. ABT 18 § 17
Udførelsesfasen	<ul style="list-style-type: none"> - Projektgennemgang, jf. AB 18 § 19, pkt. 2.1.1 - Afsætning af arbejdsplan, jf. AB 18 § 19, pkt. 2.1.2 - Opdatere ændringslog, jf. ABR § 20, stk. 5 - Indkalde til projekteringsmøder, jf. AB 18 § 17, stk. 3 		<ul style="list-style-type: none"> - Opdatere hovedtidsplan, jf. YBL 18 pkt. 2.1.4 - Samlet budget, jf. YBL 18 pkt. 2.1.5 - Projektgennemgang, jf. YBL 18, pkt. 2.1.1, AB 18 § 19 & ABR 18 § 27 - Projektdokumentation, jf. YBL 18, pkt. 7.37 	<ul style="list-style-type: none"> - Projektgennemgang, jf. AB 18 § 19 - Udføre arbejdet i overensstemmelse med aftalen og bygherres anvisninger, jf. AB 18 § 12, stk. 1. - Opdatere arbejds- og tidsplan, jf. AB 18 § 14 - Indhente bygherres afgørelse, jf. AB 18 § 22, stk. 2. - Orienter om hindringer, jf. AB 18 § 26 - Byggemøder, jf. AB 18 § 31 	<ul style="list-style-type: none"> - Opdatere tidsplaner, jf. ABT § 14 - Udføre arbejde i overensstemmelse med aftalen og bygherrens anvisninger, jf. ABT 18 § 12. - Indhente bygherres afgørelse, jf. ABT 18 § 22, stk. 2. - Byggemøder, jf. ABT 18 § 31
Afleveringsfasen		<ul style="list-style-type: none"> - "Som udført" materiale, jf. YBL 18 pkt. 8.1.1 - D&V-materiale, jf. YBL 18 pkt. 8.3.2 - K/S-materiale, jf. YBL 18 pkt. 8.1.2 og 8.2.2 - Førgennemgang, jf. YBL 18 pkt. 8.1.2 - Afleveringsforretning, jf. YBL 18 pkt. 8.1.1 - Afhjælpningsgennemgang, jf. ABR § 43, stk. 2 	<ul style="list-style-type: none"> - Koordinere "Som udført" materiale og D&V materiale, jf. YBL 18 pkt. 2.1.1, 2.1.2 og 8.3.7 - Førgennemgang, jf. YBL 18 pkt. 2.1.2 	<ul style="list-style-type: none"> - Udleverer "Som udført" materiale, D&V materiale og K/S materiale, jf. YBL 18 pkt. 8.2.2 og 8.2.6 - Førgennemgang, jf. AB 18 § 44 - Afleveringsforretning, jf. AB 18 § 45 - Afhjælpningsgennemgang, jf. AB 18 § 48, stk. 2 	<ul style="list-style-type: none"> - "Som udført" materiale, D&V materiale og K/S-materiale jf. YBL 18 pkt. 8.2.2 og 8.2.6 - Førgennemgang, jf. ABT 18 § 42 - Afleveringsforretning, jf. ABT 18 § 43 - Afhjælpningsgennemgang, jf. ABT 18 § 46, stk. 2
Efter afslutning	<ul style="list-style-type: none"> - 1-års gennemgang, jf. AB 18 § 54 - 5-års gennemgang, jf. AB 18 § 57 & ABT 18 § 54 	<ul style="list-style-type: none"> - Byggeleder (1-års gennemgang), jf. YBL 18 pkt. 8.1.1 	<ul style="list-style-type: none"> - "Som udført" materiale, jf. YBL 18 pkt. 2.1.2 - D&V-materiale, jf. YBL 18 pkt. 2.1.2 	<ul style="list-style-type: none"> - 1-års gennemgang, jf. AB 18 § 56 - 5-års gennemgang, jf. AB 18 § 57 	<ul style="list-style-type: none"> - 1-års gennemgang, jf. ABT 18 § 54 - 5-års gennemgang, jf. ABT 18 § 55

RÅDGIVERAFTALEN

Leverancer	BH	PL	R	E	TE
<p>Tid:</p> <ol style="list-style-type: none"> Hovedtidsplan med angivelse af start- og sluttidspunkt for udførelsen af opgaven, jf. ABR 18 § 4, stk. 2, g) Fristen for rådgiverens udarbejdelse af ydelsesplan, jf. ABR 18 § 4, stk. 4, b) Dagbøder eller dansk ret, jf. ABR 18 § 39, stk. 2 og 7 	x x x				
<p>Økonomi:</p> <ol style="list-style-type: none"> Rådgiverens honorar, jf. ABR 18 § 4, stk. 2, b) Opgavens økonomiske ramme og forudsætninger, jf. ABR 18 § 4, stk. 2, c) Den samlede økonomisk ramme for projektering og udførelse af arbejdet jf. ABR 18 § 4, stk. 4, a) 	x x x		x		
<p>Ydelsen:</p> <ol style="list-style-type: none"> Rådgiverens organisationsform, jf. ABR 18 § 4, stk. 2, d) Rådgivningens omfang og løsningens form, jf. ABR 18 § 4, stk. 2, a) og f) Udpegning af projekteringsleder, jf. ABR 18 § 23, stk. 1 Udpegning af byggeleder, jf. ABR 18, § 24, stk. 1 Udførelse af fagtilsyn, jf. ABR 18 § 25, stk. 1 Plan for bygherrebeslutninger, jf. ABR 18 § 4, stk. 2, e) Sikrer stillingtagen til omfanget af funktionsudbud, jf. YBL 18 pkt. 2. 1. 1. 	x x x x x x x	x x	x 		

NY YDELSESBESKRIVELSE

Nye krav til parternes leverancer

NY YDELSESBESKRIVELSE (YBL 2018)

BYGHERREN SKAL PRÆCISERE YDELSEN

”kan”, ”omfanget”, ”aftales” og ”fastlægges”

Rådgiverprojektering

Ved rådgiverprojektering forstås projektering udført af rådgiveren under dens ansvar.

Rådgiverprojektering **kan** eventuelt ske på grundlag af forslag fra entreprenøren.

”Som udført”

”Som udført” omfatter dokumentation af det opførte byggeri, herunder et tilrettet projektmateriale, der afspejler det udførte.

”Som udført”-dokumentationen skal som udgangspunkt opfylde Bygningsreglementets krav. Eventuel opretning af projektet herudover **fastlægges** i rådgiveraftalen og relevante entrepriseaftaler.

Systemleverance

Ved systemleverance forstås, at en systemleverandør projekterer, tilpasser og leverer et eller flere systemprodukter til et byggeri, eventuelt inkl. montage.

YBL 18 PKT. 2.1.8

Bygherren varetager kontraktretslig gennemgang af de af rådgiverne udarbejdede udkast til udbudsprojekt, herunder betingelser for udbud, byggesagsbeskrivelse, entrepriseaftaler mv.

NY YDELSESBESKRIVELSE FOR BYGHERRERÅDGIVNING?

2018?

CHRISTIAN MOLT WENGEL

Partner, advokat

Mobil 60 43 14 00
Email cmw@mowe.dk

VI GØR EN MÆRKBAR FORSKEL I
DEN DANSKE BYGGEBRANCHE

MOWE.DK

Fusionskontrol – præimplementering & informationsudveksling

DVJ | Danske Virksomhedsjurister

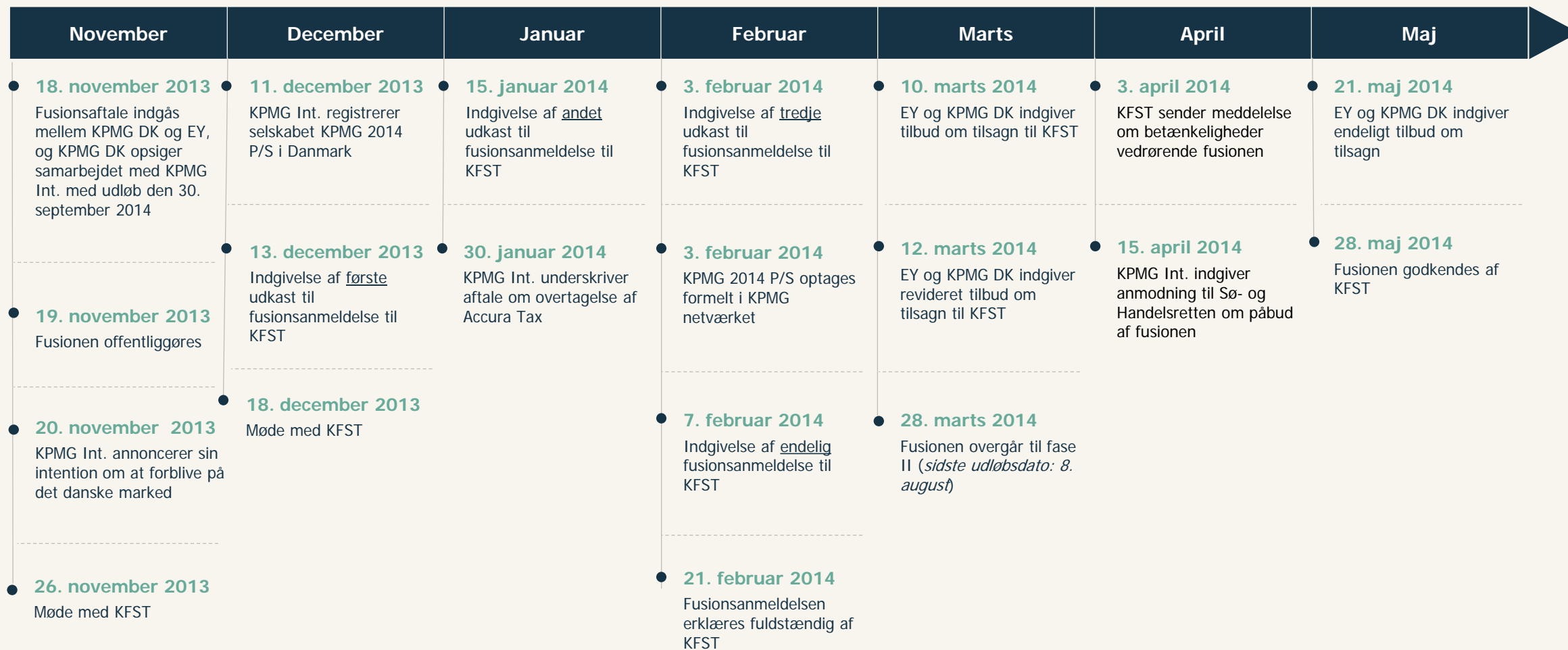

Procedural gun-jumping” – sager om manglende anmeldelse

EU	EU	EU	Tyskland	Kina	DK
A.P. Møller Mærsk (1999) EU Kommissionen, bøde på EUR 219.000 for gennemførelsen af tre fusioner uden godkendelse fra Kommissionen	Electrabel (2014) EU kommissionen, bøde på EUR 20 millioner. Godkendelse i 2008, men de facto enekontrol opnået i 2003. Bøde opretholdt af Retten i december 2012 og af EU-Domstolen i juli 2014	Marine Harvest (Verserer) EU Kommissionen, bøde på EUR 20 millioner. Anmeldelse i august 2013, men de facto enekontrol opnået tidligere i 2012. Bøde opretholdt af Retten i oktober 2017. (Særligt alvorlig siden fusionen blev godkendt med tilsagn). Verserer på nuværende tidspunkt for EU-Domstolen	Druck und Verlagshaus (2009) Frankfurt, bøde på EUR 4,13 millioner for manglende anmeldelse af aktivoverdragelse	Unigroup/RDA Microelectronics (2014) Første bøde for manglende anmeldelse, EUR 45.600. I oktober 2015 annoncerede MOFCOM at have 52 sager om manglende anmeldelse	SEAS-NVE/SE (2018) Første bøde, 2 x DKK 4 millioner for manglende anmeldelse af et joint venture i 2012. Bødeniveauet reflekterede, at parterne frivilligt havde henvendt sig til KFST

C-633/16, EY/KPMG – tidslinje

C-633/16, EY/KPMG – tidslinje

C-633/16, EY/KPMG – Konkurrencerådets afgørelse af 17. december 2014

Konkurrencerådet anvendte tre kriterier ved vurderingen af, om opsigelsen udgjorde præimplementering:

- Opsigelsen var **fusionsspecifik**, idet den var en direkte følge af betingelsen herom i fusionsaftalen og ikke ville have fundet sted uafhængigt af fusionsaftalen
- Opsigelsen var **irreversibel**, idet den var endelig og ubetinget
- Opsigelsen havde **potentiale for markedsmæssige virkninger**:
  - Der var visse reaktioner i markedet efter opsigelsen, men forud for godkendelse af fusionen
  - Påvirkningen af markedet blev tidsmæssigt fremrykket i forhold til, hvad der havde været tilfældet uden opsigelsen
  - Det var ikke afgørende, hvorvidt disse markedsmæssige virkninger var et resultat af selve opsigelsen eller blot offentliggørelsen af fusionsaftalen, idet opsigelsen havde potentiale for markedsmæssige virkninger

- EY indbragte Konkurrencerådets afgørelse for Sø- og Handelsretten den 1. juni 2015
- Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen oversendte sagen til Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet den 11. juni 2015

C-633/16 – Sø- og Handelsrettens præjudicielle forelæggelse

Sø- og Handelsretten forelagde EU-Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

1

Efter hvilke kriterier skal det vurderes, om en virksomheds adfærd/dispositioner er omfattet af forbuddet i artikel 7, stk. 1, i Rådets forordning nr. 139/2004 om kontrol med fusioner og virksomhedsovertagelser (stand still-forpligtelsen), og forudsætter en gennemførelseshandling i artikel 7, stk. 1, 's forstand, at handlingen, helt eller delvist, faktisk eller juridisk, udgør en del af selve det kontrolskifte eller den sammenblanding af de deltagende virksomheders fortsættende aktiviteter, som – forudsat at tærskelværdierne er opfyldt – udløser pligten til anmeldelse?

2

Kan en opsigelse af en samarbejdsaftale som den i sagen foreliggende, som er afgivet under omstændigheder svarende til dem, der er beskrevet i forelæggelseskendelsens punkt 1-20, udgøre en gennemførelseshandling omfattet af forbuddet i Rådets forordning nr. 139/2004, artikel 7, stk. 1, og efter hvilke kriterier skal det i så fald afgøres?

3

Gør det ved besvarelsen af spørgsmål 2 nogen forskel, om opsigelsen faktisk har medført konkurrenceretligt relevante markedsræssige virkninger?

4

Såfremt spørgsmål 3 besvares bekræftende, bedes det oplyst, efter hvilke kriterier og med hvilken grad af sandsynlighed det i givet fald skal afgøres, om opsigelsen har medført sådanne markedsræssige virkninger, herunder betydningen af at sådanne virkninger om muligt kunne henføres til andre årsager?

C-633/16, EY/KPMG – GA Wahls forslag til afgørelse af 18. januar 2018

Wahl afviste Konkurrencerådets tre kriterier:

- **Fusionsspecifik** - ikke et kriterium, men derimod en forudsætning for anvendelsen af præimplementeringsforbuddet, og det tilføjer derfor ingen merværdi i forhold afgrænsningen af forbuddets rækkevidde (præmis 48-49)
- **Irreversibel** - irrelevant i forhold til præimplementeringsforbuddet. Det medfører spekulation og adskiller præimplementeringsforbuddet fra selve fusionen. Herudover forekommer kriteriet selvmodsigende, når Kommissionens beføjelse til at ophæve – og dermed reversere – en præimplementeret fusion efter artikel 8, stk. 5, litra a) og c) i forordning nr. 139/2004 tages i betragtning (præmis 50-52)
- **Potentiale for markedsmæssige virkninger** - også værdiløst ved fastlæggelsen af præimplementeringsforbuddets rækkevidde. Kriteriet overlapper med den materielle vurdering af fusionen og bortser fra kompleksiteten heraf. Herudover har kommercielle tiltag næsten altid visse effekter på markedet (præmis 53-56)

- Fusionsbegrebet – og derved kontrolskiftet – skal være omdrejningspunkt og afgørende faktor i forhold til fastlæggelsen af præimplementeringsforbuddets rækkevidde (præmis 62)
- KPMG DK's opsigelse af samarbejdsaftalen med KPMG International bidrog ikke til et skifte i kontrollen mellem KPMG DK og EY og udgjorde således ikke præimplementering af fusionen (præmis 85)
- NB! Wahl bemærkede at "*mangel på domstolsprøvelse synes at have gjort det muligt for Kommissionen at fortsætte sine overvågningsaktiviteter ukontrolleret*" (præmis 43)

C-633/16, EY/KPMG – EU-Domstolens dom af 31. maj 2018

EU-Domstolen var enig i, at Konkurrencerådets tre kriterier ikke var relevante:

- EU-Domstolen afviste eksplicit kriteriet om potentiale for markeds-mæssige virkninger:

Præimplementeringsforbuddet finder anvendelse på alle fusioner omfattet af forordning nr. 139/2004, desuagtet om de har potentiale for at skabe markeds-mæssige virkninger. Også dispositioner, som ikke har potentiale for markeds-mæssige virkninger, kan derfor være i strid med præimplementeringsforbuddet (præmis 50-51)

EU-Domstolen var også enig i, at kontrolskiftet skal være afgørende i forhold til fastlæggelsen af præimplementeringsforbuddets rækkevidde:

- *"artikel 7, stk. 1, i forordning nr. 139/2004 skal fortolkes således, at en fusion alene gennemføres ved en transaktion, som helt eller delvist, faktisk eller juridisk, bidrager til en ændring i kontrollen med målvirksomheden."* (præmis 62)

C-633/16, EY/KPMG – EU-Domstolens dom af 31. maj 2018

Præimplementeringsforbuddet omfatter både fuldstændig og delvis gennemførelse:

- Det er også derfor, at indbyrdes forbundne transaktioner, der er nært knyttet til hinanden, fordi de er sammenkædet ved en betingelse, som finder sted inden for en rimelig periode, udgør én og samme fusion (præmis 47-48)
- Men der skal være kontrolskifte: *"Imidlertid bemærkes, at når sådanne transaktioner, skønt gennemført inden for rammerne af en fusion, ikke er nødvendige for at opnå en ændring i kontrollen med en virksomhed, der er berørt af denne fusion, er de ikke omfattet af artikel 7 i forordning nr. 139/2004."* (præmis 49)

Dispositioner, der ikke bidrager til et kontrolskifte, skal derimod alene vurderes i henhold til TEUF artikel 101

C-633/16, EY/KPMG – EU-Domstolens dom af 31. maj 2018

Specifikt i forhold til KPMG DK's opsigelse af samarbejdsaftalen med KPMG International:

“ Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt opsigelsen af en samarbejdsaftale under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende kan anses for at medføre en gennemførelse af en fusion, skal det bemærkes, at det fremgår af de faktiske omstændigheder, der er beskrevet i anmodningen om præjudiciel afgørelse, og som det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve, at selv om denne opsigelse er sammenkædet ved en betingelse med den omhandlede fusion og kan tænkes at have en accessorisk og forberedende karakter i forhold til fusionen, forholder det sig ikke desto mindre således, at opsigelsen – til trods for de markeds-mæssige virkninger, den kan have haft – ikke som sådan bidrager til en ændring i den varige kontrol med målvirksomheden.”
(præmis 60)

M.7993, Altice / PT Portugal – Introduktion

I april 2018 pålagde Kommissionen telekommunikationsvirksomheden Altice en rekordstor bøde på EUR 124,5 mio. for overtrædelse af præimplementeringsforbuddet i forbindelse med erhvervelsen af PT Portugal

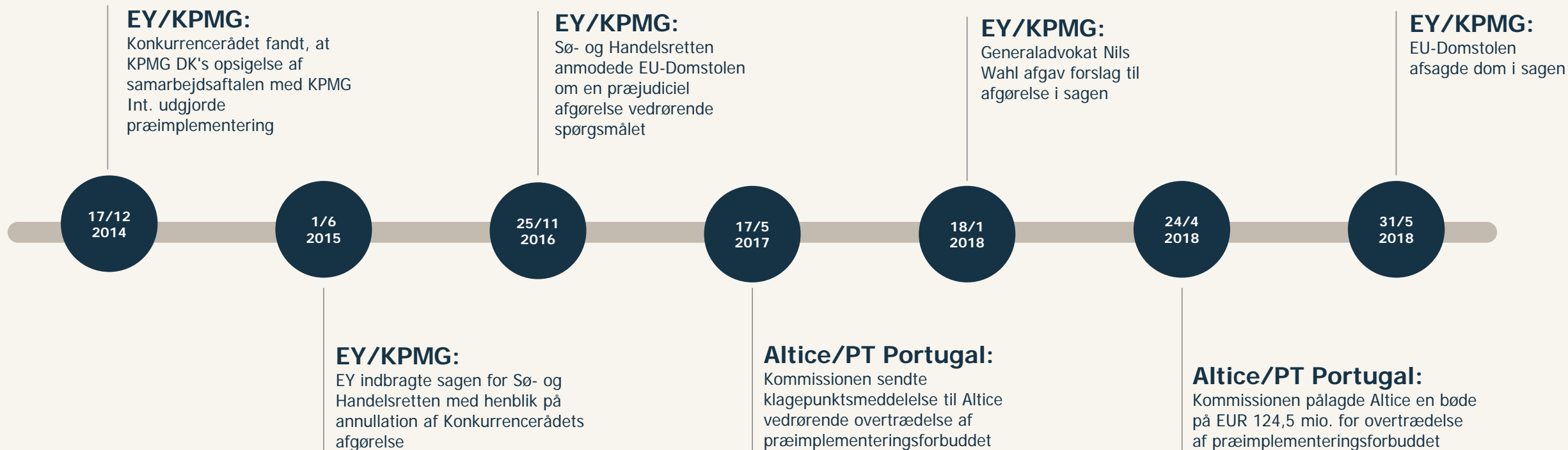
Kommissionen sendte "Request For Information ("RFI") til Altice den 13. april 2015 *"som følge af rapporter i pressen vedrørende besøg fra Altice ledere hos PT Portugal"*

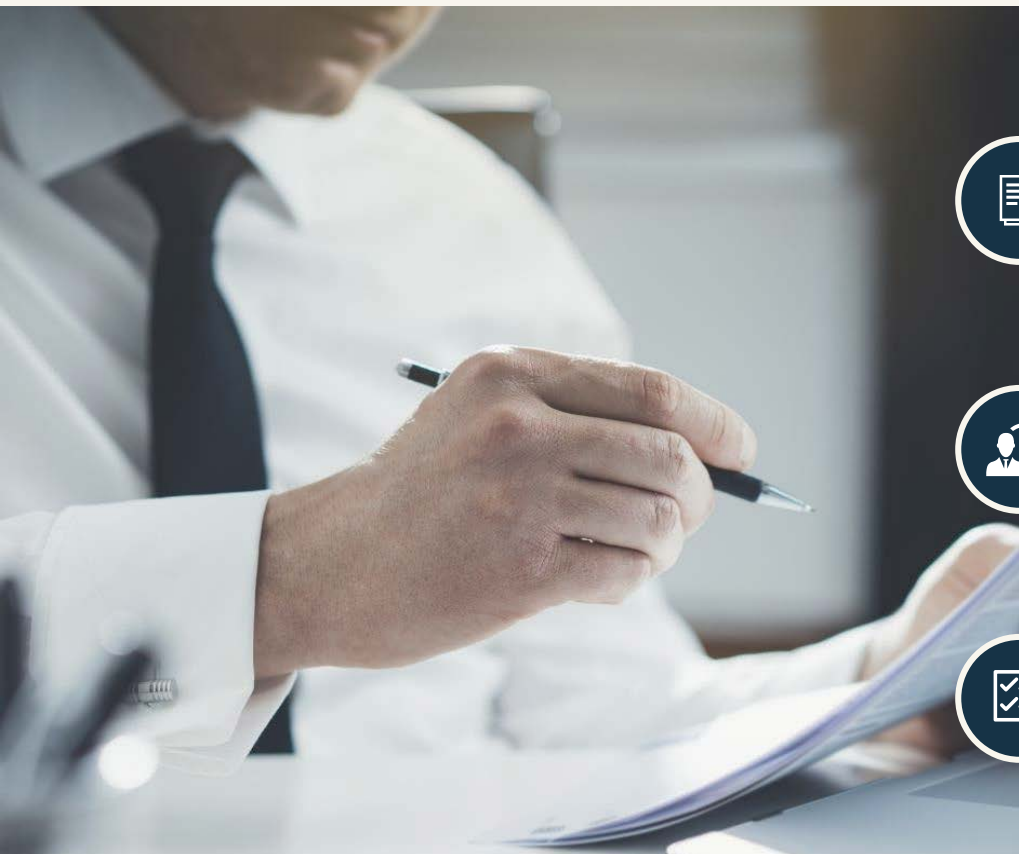
Dette blev efterfulgt af mange RFIs til Altice...

- Den 17. maj 2017 sendte Kommissionen klagepunktsmeddelelse
-
- Den 24. april 2018 afgav Kommissionen sin afgørelse (offentliggjort i juli 2018)

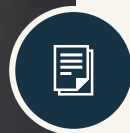
EY/KPMG og Altice/PT Portugal – den tidsmæssige rækkefølge

M.7993, Altice / PT Portugal

**Kommissionen fandt, at
præimplementeringsforbuddet var overtrådt af
følgende årsager:**

Fusionsaftalen gav Altice muligheden for at udøve afgørende indflydelse over PT Portugal før godkendelse – og i visse tilfælde også før anmeldelse – af fusionen

PT Portugal anmodede om Altices tilladelse og instruktioner i tilfælde, hvor virksomheden ikke var forpligtet hertil i henhold til fusionsaftalen, hvilket konstituerede en faktisk udøvelse af afgørende indflydelse over PT Portugal

Altice og PT Portugal foretog en systematisk og omfattende udveksling af konkurrencefølsomme oplysninger uden nogen former for forholdsregler, såsom clean team-arrangementer eller fortrolighedsaftaler

M.7993, Altice / PT Portugal – Fusionsaftalen

Klausuler i fusionsaftalen gav Altice muligheden for at udøve afgørende indflydelse over PT Portugal før godkendelse af fusionen:

01

Muligheden for at udøve indflydelse vedrørende bl.a. udvælgelse og opsigelse af ledende medarbejdere hos PT Portugal

02

Muligheden for at udøve indflydelse vedrørende PT Portugals prispolitikker

03

Muligheden for at udøve indflydelse vedrørende PT Portugals indgåelse, opsigelse og ændringer af visse kontrakter

Kommissionen anerkendte behovet for klausuler i fusionsaftaler, som har til formål at beskytte værdien af den erhvervede virksomhed mellem signing og closing (pkt. 70)

Eksempelvis kan en forpligtelse for sælger til ikke at foretage væsentlige ændringer i den erhvervede virksomheds aktiviteter frem til closing betragtes som værende direkte knyttet til og nødvendig for gennemførelsen af en fusion (dvs. en "accessorisk begrænsning")

M.7993, Altice / PT Portugal – Fusionsaftalen

Klausuler, som giver købervirksomheden muligheden for at udøve afgørende indflydelse over den erhvervede virksomhed før godkendelse, er kun berettigede, hvis de er begrænsede til, hvad der er strengt nødvendigt for at sikre, at værdien af den erhvervede virksomhed bevares

En række af klausulerne i fusionsaftalen mellem Altice og PT Portugal, som gav Altice mulighed for at udøve afgørende indflydelse over PT Portugal, var ikke nødvendige for at bevare værdien af PT Portugal og udgjorde derfor præimplementering:

En bred vifte af kommercielle forhold var omfattet af klausulerne

Klausulernes økonomiske tærskelværdier var for lave sammenlignet med PT Portugals forretning

Kontrakter inden for den sædvanlige drift af PT Portugal var omfattet

Klausulerne trådte i kraft ved indgåelse af fusionsaftalen, og både præimplementeringsforbuddet og anmeldelsespligten var derfor overtrådt

M.7993, Altice / PT Portugal – Altices indblanding i PT Portugals kommercielle beslutninger

PT Portugal søgte Altices tilladelse og instruktioner i tilfælde, hvor virksomheden ikke var forpligtet hertil i henhold til fusionsaftalen

Altice var bl.a. direkte involveret i beslutningsprocessen vedrørende PT Portugals "post-paid mobile campaign"

Dette udgjorde faktisk udøvelse af afgørende indflydelse over PT Portugal, som ikke var nødvendig for at bevare værdien af PT Portugal:

Henset til værdien og formålene med kampagnen gik Altices indblanding videre, end hvad der med rimelighed kunne anses for at være nødvendigt for at bevare værdien af PT Portugal mellem signing og closing (pkt. 202)

Budgettet allokeret til kampagnen opfyldte end ikke fusionsaftalens økonomiske tærskelværdier (som Kommissionen i sig selv anså for at være for lave) (pkt. 204)

Altice blandede sig i PT Portugals kommercielle beslutninger i en række øvrige tilfælde, herunder i forbindelse med fornyelsen af en distributionskontrakt med Porto Canal samt i forbindelse med fastlæggelsen af en udvælgelsesproces for en "RAN" leverandør

M.7993, Altice / PT Portugal – Informationsudveksling

Altice og PT Portugal var konkurrenter på en række markeder (pkt. 423)

Foretog en systematisk og omfattende udveksling af konkurrencefølsomme oplysninger uden nogen former for forholdsregler => overtrædelse af præimplementeringsforbuddet

Problematiske af to årsager:

- Informationsudvekslingen bidrager til at vise, at der udøves afgørende indflydelse over den erhvervede virksomhed
- Informationsudvekslingen kan gøre det svært at genetablere konkurrencesituationen

Udvekslingen fandt sted uden nogen former for forholdsregler, såsom clean team-arrangementer eller fortrolighedsaftaler (pkt. 422)

Definitionen af et clean team: "*en begrænset gruppe af individer fra virksomheden, som ikke er involveret i den daglige kommercielle drift af virksomheden, der modtager fortrolig information fra den anden fusionspart, og som er bundet af strenge fortrolighedsaftaler vedrørende denne information*" (fodnote 35 og 221)

Udvekslingen gik videre, end hvad der var nødvendigt for gennemførelsen af fusionen, og udvekslingen fandt sted efter due diligence fasen (pkt. 423)

Kommissionen anerkender således, at informationsudveksling mellem fusionsparterne i due diligence fasen, som er nødvendig for gennemførelse af fusionen, er berettiget

M.7993, Altice / PT Portugal – Informationsudveksling

Kommissionens vurdering af informationsudvekslingen:

Systematisk og omfattende udveksling af konkurrencefølsomme oplysninger uden nogen former for forholdsregler, såsom clean team-arrangementer eller fortrolighedsaftaler.

- Fandtes af Kommissionen at være i strid med præimplementeringsforbuddet
- Kommissionen vurderede ikke informationsudvekslingen efter TEUF artikel 101, men havde en indirekte reference hertil gennem sine horisontale retningslinjer (fodnote 215)
- EU-Domstolen fastslog i C-633/16, EY/KPMG, at dispositioner, der ikke bidrager til et kontrolskifte, alene skal behandles efter TEUF artikel 101
- Altice-afgørelsen er indbragt for Retten. Det må forventes, at Retten tager stilling til betydningen af EU-Domstolens konklusioner i EY/KMPG og vurderer, om informationsudveksling (helt eller til dels) skulle have været behandlet efter TEUF artikel 101

Vigtige pointer "going forward"

Kommissionens tilgang var ventet og bekræfter hidtidige antagelser

Kommissionen anerkender, at det er nødvendigt at foretage en due diligence og – til en hvis grad – at udveksle konkurrencefølsomme oplysninger i forbindelse med forhandlinger (pkt. 423)

Men der skal tages passende forholdsregler, som f.eks. clean team og fortrolighedsaftaler. Definition af clean team: omfatter personer fra virksomheden (in-house clean teams)

De franske konkurrencemyndigheder har (også i en sag angående Altice) kritiseret, at eneste foranstaltning var, at sensitiv information først gik via in-house juristen - ikke tilstrækkeligt til at sikre, at informationen ikke blev spredt i videre omfang

Kommissionen anerkendte behovet for klausuler i fusionsaftaler, som har til formål at beskytte værdien af den erhvervede virksomhed mellem signing og closing (pkt. 70)

Gennemførelse før godkendelse – næste vigtige afgørelse...

EU:
Canon/ Toshiba Medical Systems

I juli 2017 sendte Kommissionen klagepunktsmeddelelse til Canon

- Godkendelse af fusionen i september 2016
- "Warehousing" arrangement:
  - Først erhvervede en foreløbig køber 95 % af aktiekapitalen i Toshiba Medical Systems for €800, mens Canon betalte €5,28 milliarder for både de resterende 5 % og aktieoptioner over den foreløbige købers erhvervede andel, hvilket fandt sted før både anmeldelse og godkendelse
  - Hernæst, efter godkendelse, udnyttede Canon aktieoptionerne og erhvervede derved 100 % af aktiekapitalen i Toshiba Medical Systems

Informationsudveksling i M&A før closing

Parter i en transaktion har en legitim kommerciel interesse i at udveksle konkurrencefølsomme informationer før closing

Før fusionsaftalen er indgået (due diligence fasen) – information nødvendig for at træffe beslutning om investering på oplyst grundlag

Omstændighederne giver et stærkt incitament til at udveksle konkurrencefølsomme oplysninger og koordinere før closing

Når fusionsaftalen er indgået, har parterne et behov for at sikre, at virksomhederne kan operere effektivt som en fusioneret enhed så hurtigt som muligt efter closing

TEUF artikel 101 begrænser muligheden for udveksling af konkurrencefølsomme oplysninger og koordinering, hvis parterne er konkurrenter, helt indtil closing

Due Diligence og proces indtil signing

Primært et spørgsmål om grænsen for tilladelig udveksling af sensitiv information

I M.7993, Altice / PT Portugal, anerkendte Kommissionen, at det er nødvendigt at foretage en due diligence og – til en hvis grad – at udveksle konkurrencefølsomme oplysninger i forbindelse med forhandlinger (pkt. 423)

Købers ledelse må nødvendigvis have tilstrækkelig information til at kunne vurdere, om target er et passende match for forretningen, og til at vurdere værdien af de aktiver, man muligvis vil købe

- Detaljeringsgraden
- Historisk, nutidig eller fremtidig data?
- Ofte særdeles problematisk: fremtidige priser, produktinnovation, strategier og kundespecifikke data

Er det kommercielt et problem, at disse oplysninger deles, hvis fusionen ikke gennemføres?

Kan information bruges til at skade virksomheden, hvis transaktionen ikke gennemføres?

I tilfælde af at man er køber og derfor presser på for at få information: ville man – hvis man i stedet var sælger – selv videregive den type information, eller ville man være nervøs for den anden parts brug heraf?

Due Diligence og proces indtil signing

Work-around – brug af clean teams

Adgang til konkurrencesensitiv information begrænses til "need to know basis" og til medlemmer af clean teams

Clean team kan være eksterne konsulenter, advokater, revisorer

I M.7993, Altice / PT Portugal, Kommissionen anerkender, at clean team også kan bestå af personer fra virksomheden (in-house clean teams)

Bør være en "håndfuld" af personer med særlig viden nødvendig for DD arbejde, vurdering af værdi eller forhandlinger (ofte high-level, eksempelvis fra moderselskab)

Evt. karenstid for medarbejdere, hvis fusionen opgives

In house clean teams bør arrangeres således, at information om konkurrentens daglige forretningsmæssige beslutninger ikke kan misbruges
Vandtætte skotter

Særligt sensitive og detaljerede informationer bør kun tilgå "eksterne" clean team

Efter signing – før closing

Kompleksiteten stiger – både et spørgsmål om udveksling af sensitiv information og koordination

- Parterne skal kontinuerligt huske på, at de er og skal være aktive konkurrenter helt indtil closing
- Dvs. ikke blot må parterne ikke aktivt koordinere, de må heller ikke afholde sig fra at konkurrere
- "Uroen", som fusionen skaber, kan påvirke kunder og kan skade virksomhedens konkurrenceevne – nødvendigt at bruge tid mellem signing og closing til at forberede fusionen

Efter signing – før closing

Clean teams i denne fase

- Teams til planlægning af integration kan bestå af personer, som har særlig viden om forhold, som skal integreres, f.eks. inden for IT, HR, anden "back-office" forberedende arbejde samt evt. in-house legal
- Som udgangspunkt kan det ikke forsvares, at medarbejdere fra salg og markedsføring er involveret i planlægning af integration
- "Undergruppe" af integrationsteam af særligt udvalgte ("integrations-clean team"), som er de eneste, der får adgang til særligt sensitive informationer, og som kan "sortere" og dele med planlægningsteamet
- Vandtætte skotter og karenstid
- Eksterne rådgivere – advokater, revisorer, konsulenter kan også bistå med planlægning af integration i "overgangsperioden" indtil closing
- Eksterne rådgivere kan få adgang til særlig sensitiv og detaljeret information for at bistå med planlægningen af integrationen

Plesner

Plesner Advokatpartnerselskab

Amerika Plads 37

2100 København Ø

Tlf.: +45 33 12 11 33

Fax: +45 33 12 00 14

E-mail: plesner@plesner.com

CVR-nummer: 38 47 79 35

Forretningshemmeligheder

DVJ - Danske Virksomhedsjurister

15. november 2018

PLESNER

Ifølge Kommissionens Final Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market

- udpegede **75 %** af de adspurgte i en undersøgelse forretningshemmeligheder som værende **strategisk vigtige** for deres virksomheds vækst, konkurrencedygtighed og innovative præstation,
- bruges beskyttelse af forretningshemmeligheder **i ligeså vid udstrækning som patentbeskyttelse**,
- betragtes forretningshemmeligheder i relation til **fremgangsmåder som en bedre beskyttelse end patenter**,
- opfattes **risikoen** for uretmæssig tilegnelse af forretningshemmeligheder som **steget over de sidste 10 år**, især i den kemiske og farmaceutiske sektor,
- har ca. **en ud af fem** af de i undersøgelsen adspurgte virksomheder over de sidste 10 år været **udsat for mindst ét forsøg på uretmæssig tilegnelse af forretningshemmeligheder** inden for EU, og **38 % føler at risikoen herfor er steget** i denne periode.

EU-direktivet om forretningshemmeligheder

- Den 27. maj 2016 vedtog Europa-Parlamentet og Rådet et nyt **EU-direktiv** om beskyttelse af forretningshemmeligheder (2016/943).
- Direktivet har **til formål at styrke beskyttelsen af forretningshemmeligheder i EU** ved at få medlemsstaterne til at fastsætte **ensartede nationale regler** om ulovlig erhvervelse, brug og videregivelse af forretningshemmeligheder.
- Medlemsstaterne havde indtil den **9. juni 2018** til at implementere direktivet i deres nationale lovgivning.

Lov om forretningshemmeligheder

- I Danmark er EU-direktivet om forretningshemmeligheder implementeret i en **helt ny og selvstændig lov om forretningshemmeligheder**.
- Den nye lov trådte i kraft den **9. juni 2018**.
- Loven hører under Patent- og Varemærkestyrelsens område, hvilket er med til at understrege reglernes tilknytning til de egentlige immaterielle rettigheder som f.eks. patenter.

-
- Markedsføringslovens § 23 (tidligere § 19) er nu ophævet.
  - Straffelovens § 263, § 264 og § 264c, der kriminaliserer industrispionage og omfatter personer "udenfor" virksomheden, er bibeholdt.
  - Markedsføringslovens § 3 (tidligere § 1) om god markedsføringsskik yder stadig et supplerende værn.

Formål

Formålet med at implementere EU-direktivet i en helt ny og selvstændig lov om forretningshemmeligheder er at

- sikre en **korrekt og hensigtsmæssig implementering** af direktivet,
- gøre det lettere for danske virksomheder at få **overblik** over reglerne for beskyttelse af forretningshemmeligheder, og
- skabe **øget fokus på beskyttelse** af forretningshemmeligheder.

Hvad er en forretningshemmelighed?

Lovens definition af begrebet "forretningshemmelighed"

"Oplysninger, der

- 1. er hemmelige i den forstand, at de ikke i deres helhed eller i den præcise udformning eller sammensætning er almindeligt kendt blandt eller umiddelbart tilgængelige for personer i de kredse, der normalt beskæftiger sig med den pågældende type oplysninger,*
- 2. har handelsværdi, fordi de er hemmelige, og*
- 3. under de givne omstændigheder er blevet underkastet rimelige foranstaltninger til hemmeligholdelse"*

- Teknisk viden
  - F.eks. opskrifter, test- og forskningsresultater (herunder fejlslagne forsøg, jf. U.1975.1049H og U.1980.717H), processer, know-how, modeller, tegninger, algoritmer, mv.
- Kommerciel viden
  - F.eks. kundejournaler (U.1996.1514Ø), kundekartoteker, leverandørforbindelser, strategiplaner (U.2008.100Ø), markedsanalyser, konkurrentanalyser, kontrakter, regnskabsforhold, priskalkulationsmetoder, dækningsbidrag, indkøbspriser, en virksomheds lønniveau (U.2006.2835Ø) mv.
- Men beror på en konkret vurdering!

Hvad er lovlig erhvervelse, brug og videregivelse?

Lovlig erhvervelse, brug og videregivelse af forretningshemmeligheder (§ 3)

- Erhvervelse af en forretningshemmelighed betragtes som en **lovlig handling**, hvis forretningshemmeligheden erhverves ved bl.a.:
  1. *"Uafhængig opdagelse eller skabelse.*
  2. *Observation, undersøgelse, demontering eller test af et produkt eller en genstand, som offentligheden har fået adgang til, eller som den person, der erhverver oplysningerne, lovligt er i besiddelse af, og personen ikke er bundet af nogen juridisk gyldig forpligtelse til at begrænse erhvervelsen af forretningshemmeligheden. [reverse engineering]*
  3. ...
  4. *Enhver anden praksis, som under de givne omstændigheder er i overensstemmelse med redelig erhvervspraksis."*

Hvad er ulovlig erhvervelse, brug og videregivelse?

Ulovlig erhvervelse af forretningshemmeligheder (§ 4, stk. 1)

- 1) Uautoriseret adgang til, tilegnelse af eller kopiering af dokumenter, elektroniske filer mv., der indeholder forretningshemmeligheder, eller
- 2) enhver anden adfærd, der under de givne omstændigheder betragtes som i strid med redelig erhvervspraksis.

Ulovlig videregivelse eller brug (§ 4, stk. 2)

- 1) Vedkommende har erhvervet forretningshemmeligheden ulovligt,
- 2) vedkommende har misligholdt en fortrolighedsforpligtelse eller enhver anden pligt til at undlade at videregive forretningshemmeligheden, eller
- 3) vedkommende har misligholdt en kontraktlig forpligtelse eller enhver anden pligt til at begrænse forretningshemmelighedens brug.

Hæleri (§ 4, stk. 3 og 4)

- *Stk. 3.* Erhvervelse, brug eller videregivelse af en forretningshemmelighed betragtes også som en ulovlig handling, hvis en person på tidspunktet for erhvervelsen, brugen eller videregivelsen **vidste eller under de givne omstændigheder burde have vidst**, at forretningshemmeligheden var blevet erhvervet direkte eller indirekte fra en anden person, som brugte eller videregav forretningshemmeligheden ulovligt, jf. stk. 2.
- *Stk. 4.* Produktion, udbud til salg eller markedsføring af krænkende varer eller import, eksport eller oplagring af krænkende varer med henblik herpå betragtes også som ulovlig brug af en forretningshemmelighed, **hvis den person, der udfører disse aktiviteter, vidste eller under de givne omstændigheder burde have vidst**, at forretningshemmeligheden var blevet brugt ulovligt, jf. stk. 2.

Retsmidler og sanktioner

- Sagerne kan anlægges ved **Sø- og Handelsretten** (ligesom IP-sager).
- Anmodning om meddelelse af midlertidigt forbud og påbud (§§ 8 – 11).
  - **Særlige regler i loven**, der dog minder om de alm. regler i retsplejeloven.
- Dom om (§ 12)
  - 1) **forbud mod brug eller videregivelse** af forretningshemmeligheden, herunder mod produktion, markedsføring eller brug af krænkende varer (dvs. varer, der i væsentlig grad drager fordel af forretningshemmeligheden).
  - 2) **tilbagekaldelse af de krænkende varer** fra markedet og tilintetgørelse af de krænkende varer.
  - 3) **tilintetgørelse eller udlevering** af dele af eller hele dokumenter, genstande, materialer, stoffer eller elektroniske filer, der indeholder eller udgør forretningshemmeligheden.
- Retten kan bestemme, at krænkeren i stedet for foranstaltninger efter § 12 skal betale godtgørelse (§ 13).
- **Erstatning, rimeligt vederlag og godtgørelse** ved uagtsomme krænkelse (§ 15).
  - Nu også mulighed for at lægge vægt på **krænkerens uberettigede fortjeneste** (ligesom i IP-sager).
- **Offentliggørelse af dommen** for den krænkende parts regning (§ 17) (ligesom i IP-sager).
- **Straf**: bøde og fængsel i indtil 1 år og 6 måneder (§ 18), medmindre højere straf er forskyldt efter straffelovens § 299a, der har en strafferamme på helt op til 6 år, hvilket også er tilfældet i dag.

Søgsmålsfrister

Særlig frist for søgsmål på 6 måneder (§ 14)

- Gælder både ved anmodning om meddelelse af midlertidige forbud og påbud samt anlæggelse af alm. retssager fsva. forbud og påbud (men ikke erstatning).
- Anmodningen/stævningen skal være "indgivet til retten inden 6 måneder efter, at forretningshemmelighedshaveren har fået et sådant kendskab til den ulovlige erhvervelse, brug eller videregivelse af forretningshemmeligheden, at forretningshemmelighedshaveren har tilstrækkelig grundlag for indgivelse af anmodningen/sagsanlæg".

Håndhævelse af rettigheder

- Civilretlig eller strafferetlig håndhævelse?
- Valg af retsmidler ved civilretlig håndhævelse
- Kan andre rettigheder bringes i spil?
- Bevisbyrde og bevisvanskeligheder

Beskyttelse mod misbrug

- Den nye lov bør give **alle virksomheder** anledning til at overveje, om virksomheden er **tilstrækkeligt beskyttet mod misbrug** af virksomhedens forretningshemmeligheder.
- Relevante tiltag med henblik på beskyttelse af virksomhedens forretningshemmeligheder bør iværksættes **med det samme**.
- Beskyttelse af forretningshemmeligheder er således både **nemmere, mere effektivt og billigere**, hvis beskyttelsen **iværksættes før misbrug finder sted**.
- Hvis ikke virksomheden i tide har iværksat de relevante tiltag med henblik på beskyttelse af virksomhedens forretningshemmeligheder, vil det gøre det **mere besværligt, vanskeligere og dyrere (eller i værste fald helt kunne forhindre)** virksomheden i at håndhæve virksomhedens rettigheder i tilfælde af misbrug.

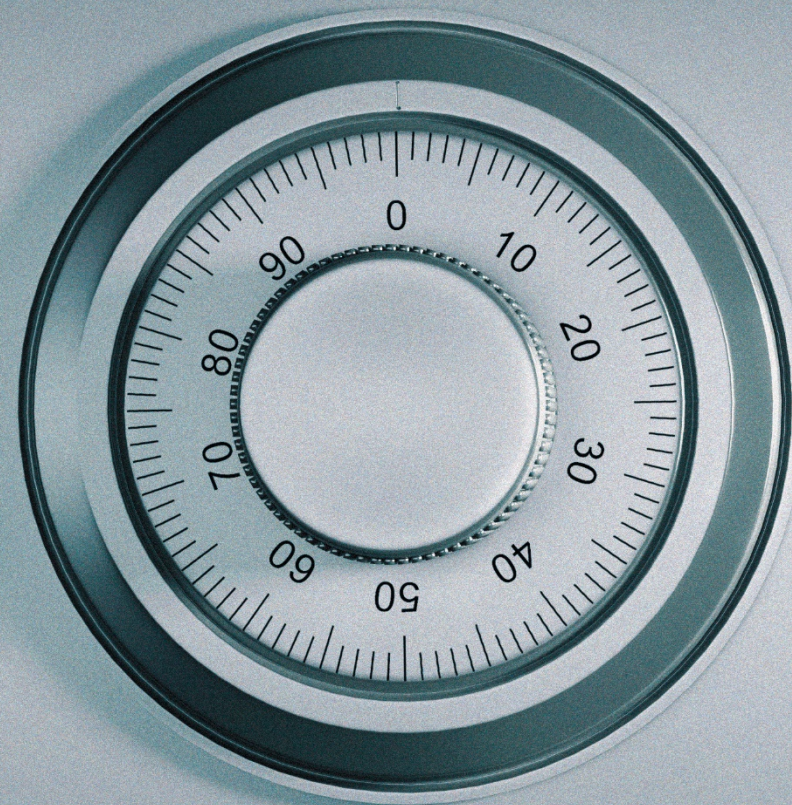

Læs brochuren

Forretningshemmeligheder

- Guide til beskyttelse af forretningshemmeligheder

Step 1 - Identifikation, indsamling og systematisering

- **Identificér** virksomhedens væsentligste forretningshemmeligheder.
  - F.eks. opskrifter, processer, testresultater, forretningsplaner, rabataftaler mv.
- **Indsaml og systematisér** virksomhedens væsentligste forretningshemmeligheder.
  - F.eks. i separate elektroniske mapper.

Step 2 - Identifikation af risici

- **Identificér virksomhedens risici** i forhold til misbrug af virksomhedens væsentligste forretningshemmeligheder.
  - F.eks. ansatte, samarbejdspartnere (leverandører og kunder), besøgende, fysiske faciliteter (kontorer og fabrikker), computere og telefoner samt dokumenter og materiale.

Step 3 - Ansatte

- Identificér **hvilke ansatte** der skal have adgang til **hvilke af virksomhedens væsentligste forretningshemmeligheder** ("need to know policy").
  - F.eks. kun adgang til visse drev, visse sager, visse lokaler mv.
- Indsæt **klausuler om fortrolighed og overdragelse af rettigheder** til forretningshemmeligheder (og øvrig IP) i ansættelseskontrakter med ansatte med adgang til og ansvar for udvikling og brug af virksomhedens væsentligste forretningshemmeligheder.
- Overvej at indgå **ansættelsesklausuler** (konkurrence- og kundeklausuler) med de ansatte, hvor deres eventuelle misbrug af virksomhedens forretningshemmeligheder vil påføre virksomheden særlig stor skade.
  - F.eks. salgsdirektøren med adgang til alle kunderne, chefen for R&D-afdelingen osv.

Step 3 - Ansatte (forsat)

- **Undervis** virksomhedens ansatte om betydningen af fortrolighed og respekt for virksomhedens og andre virksomheders forretningshemmeligheder.
  - Bør skræddersyes til de enkelte afdelinger
  - Undervisningen bør gentages løbende for at minde de ansatte om det.
  - Der bør gives løbende påmindelser, især i forbindelse med særligt fortrolige projekter.
  - Bør meddeles den ansatte i forbindelse med ansættelse.
- Send den ansatte **en skriftlig meddelelse** om betydningen af fortrolighed, om respekt for virksomhedens forretningshemmeligheder samt returnering af virksomhedens materiale og sletning af eventuelle kopier heraf **i forbindelse med den ansattes** afsked - samt evt. kopi heraf til den ansattes nye arbejdsgiver.
- Skriv ind i virksomhedens IT- og/eller personalepolitik, at virksomheden har **adgang til at gennemgå den ansattes emails**.

Step 4 - Samarbejdspartnere og besøgende

- Indgå **non-disclosure agreements** ("NDA") forud for påbegyndt samarbejde.
- Indgå **material transfer agreements** ("MTA") forud for udlevering af materiale.
- Få besøgende til at underskrive **fortrolighedserklæringer** forud for og bære særlige **skilte** under besøg.
- Indsæt **klausuler om fortrolighed og ejerskab** til (samt evt. overdragelse) af rettigheder til forretningshemmeligheder (og øvrig IP) i samarbejdsaftaler.

Step 5 - Fysiske faciliteter (kontorer og fabrikker)

- **Begræns adgangen generelt.**
  - F.eks. fysisk eller elektronisk lås på døre og skabe, alarmer, vagter mv.
- **Begræns adgangen til de ansatte, der har behov for adgang** ("need to know policy")
- Installér **overvågning** og **sporingsmekanismer**.
  - F.eks. overvågningskameraer og personlige adgangskort.
- Opsæt **skilte** udvalgte steder med **forbud mod fotografering og videooptagelse**.

Step 6 - Dokumenter og materiale

- Alle dokumenter og materiale med forretningshemmeligheder bør mærkes "**CONFIDENTIAL AND PROPRIETARY**" eller lign.
- Bortskaffelse af dokumenter og materiale med forretningshemmeligheder bør ske gennem **sikker destruktion** heraf.

Step 7 - Computere og telefoner

- **Begræns adgangen generelt.**
  - F.eks. brugernavne, passwords (herunder krav om komplekse passwords samt periodevise ændringer heraf), firewalls, spamfiltre, virusbeskyttelse, kryptering mv.
- **Begræns adgangen til at kopiere, printe og videresende** dokumenter med væsentlige forretningshemmeligheder.
- **Begræns adgangen til at installere** programmer, applikationer og **benytte USB-stik.**
- Udarbejd **retningslinjer for brug af computere og telefoner.**
  - F.eks. forbud mod overførsel af filer til personlige computere, pligt til kun at anvende virksomhedens computere og telefoner samt virksomhedens "remote desktop"-løsninger.
- **Etablér back-up** af materiale, så det ikke bliver fjernet.
- **Log** aktivitet – og fortæl at I gør det!
  - F.eks. logning af åbning, download, print og videresendelse af dokumenter og materiale og alarm, hvis det sker i unormalt omfang.

Step 8 - Øvrige tiltag

- Udpeg en person med ansvar for beskyttelse mod misbrug af virksomhedens forretningshemmeligheder og virksomhedens misbrug af andres forretningshemmeligheder ("**Trade Secrets Officer**").
- Skriv alle tiltag, overvejelser og politikker ned i ét samlet dokument ("**Trade Secrets Policy**").
- **Håndhæv straks virksomhedens rettigheder i tilfælde af mistanke om misbrug** af virksomhedens forretningshemmeligheder.

Spørgsmål

Kontakt

Emil Jurcenoks

Advokat, partner

+45 30 86 92 15

+45 36 94 15 07

eju@plesner.com

Plesner

Plesner Advokatpartnerselskab

Amerika Plads 37

2100 København Ø

Tlf.: +45 33 12 11 33

Fax: +45 33 12 00 14

Email: plesner@plesner.com

CVR-nummer: 38 47 79 35

GDPR, where are we now and what have we learned?

Introduction and external perspective

Relevant news

Relevant news

Legislation and guidelines

The Danish Consumer Ombudsman – Memorandum on "The impact of GDPR in the regulation on electronic marketing"

- Electronic marketing activities and marketing consent are regulated under The Danish Marketing Act
- And the GDPR

Highlights..

- Consent must be collected by an opt-in solution – *"a pre-ticked box is a no go"*
- The collection of personal data must be informed
- The right to withdraw marketing consent must be informed
  - E.g. by implementing opt-out and unsubscribe solutions
- **Already obtained consents** must be revised and potentially renewed
  - Do not "launder" by sending renewal request E-mails
  - Consent must be obtained differently (e.g. by new purchases, or new website visits)

Relevant news

Legislation and guidelines

More on lawfulness of processing, consents and marketing..

The Danish Data Protection Agency, together with The Danish Consumer Ombudsman, made this a specific focus area with regard to the planned supervisions in 2018

- Online member club
  - Club Matas (Matas Mamma/Matas Baby, Matas app and Matas Film app)
- Online dating site
  - Dating.dk

Relevant news

Legislation and guidelines

HR-Guidelines, Draft issued by The Danish Data Protection Agency

- The draft is currently being reviewed
- Bech-Bruun has gained access to the documents

Draft content

- The recruitment process and applicable legal bases
- The employers handling of personal data during the period of employment
  - Disclosure and publication of employee data, including employee photos on the website
- Monitoring of employees
- Etc.

Relevant news

Legislation and guidelines

E-mail Encryption – Statement, The Danish Data Protection Agency

- **Private data controllers** must also use encryption when transmitting sensitive- and/or confidential personal data
  - Due to the risk profile of e-mails
  - Also due to the increased frequency of security breaches relating to e-mail correspondence
- Conversely, transmission of sensitive- and/or confidential personal data in unencrypted e-mails is deemed as high-risk and will be considered as non-compliance (the Data Protection Agency has in concrete matters taken an inflexible approach)
- The new requirement will be enforced by the Danish Data Protection Agency as of 1 January 2019
- Most private entities are struggling to find practical solutions to this matter as from 1 January 2019

Cases in focus

Cases in focus

Facebook

ICO issued maximum **£500,000** fine to **Facebook**

- Maximum allowable fine under the UK Data Protection Act of 1998
- Facebook allowed application developers access to their stored (user) data without sufficiently clear and informed consent from users – even if users had not downloaded the app, but were simply ‘friends’ with users
- Facebook failed to make suitable checks on apps and developers using its platform.
  - Dr. Aleksandr Kogan and his company GSR, harvested the Facebook data of up to 87 million people worldwide.
  - A subset of this data set was later shared with other organisations, including SCL Group, the parent company of Cambridge Analytica who were involved in political campaigning
- Facebook did not do enough to ensure that those who continued to hold the data had taken adequate and timely remedial action

Cases in focus

Who is the controller of a Facebook fan page?

Court of Justice of the European Union (CJEU)

- Administrators of a Facebook fan page
= **joint controller together with Facebook**
- Administrators partly determine the purposes and means of the processing of the personal data of visitors through settings
- Technically it is a matter of statistical data, however administrators have the possibility to ask for (anonymised) demographic data through the Insights-functions of Facebook
- Administrators made it possible for Facebook to place cookies on devices belonging to visitors of the fan page, irrespective of whether this person had a Facebook account

What does this mean for you?

- Facebook's new terms and data policies
- Both Facebook and the administrator, companies etc., are responsible for staying compliant in regards to GDPR
- For instance, start out with a link in the Facebook fan page to your company's privacy policy
- Ideally the information is provided before visitors "land" on the fan page

Cases in focus

Withdrawable consent in a modelling contract?

The Danish Data Protection Agency

- A photographer was not obliged to erase certain pictures
- Processing was based on a contract – not a data protection consent
  - Failed to meet *the right to erasure*

Implications for processing based on a contract and the data subject wants to terminate the contract?

Cases in focus

Personal data breaches, etc.

EU fines after 25. may 2018

- **ICO:** Fine of 120.000 £ to Heathrow Airport.
  - Extensive use of removable media in violation of its own policies, and lack of control with unauthorised or unencrypted media, e.g. USB sticks
- **ICO:** Fine of 500.000 £ to Equifax.
  - Personal data of 146 m. people leaked
- **CNIL:** Daily Motion fined 50.000 €
  - Administrator password in clear text
- **CNIL:** Housing Association fined 30.000 €
  - Non compliance with the purpose of limitation
- **CNIL:** Eyeglass store fined 250.000 €
  - Information on sight and social security numbers, among other, was available on the website. The security breach was a second time offense involving a data processor
- **AP (Netherlands):** Bank fined 48.000 €
  - Did not comply with the right of access in due time

Upcoming focus areas

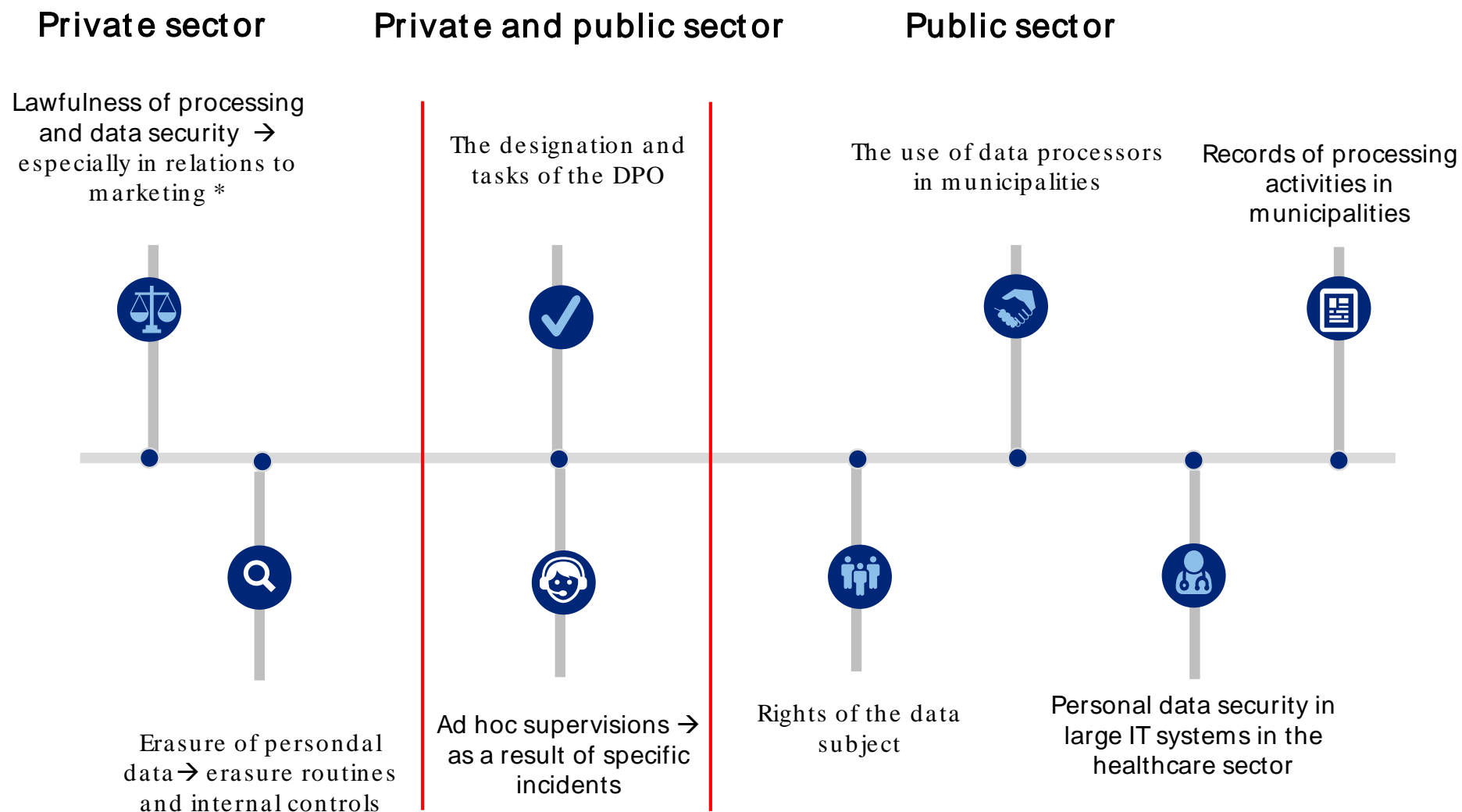
The Danish Data Protection Agency – Supervisions

- What do they want to know?
- The Data Protection Agency has published a line of questionnaires, which has been applied in the latest supervision procedures
  - The supervisory themes change from year to year, and the issues are revised on an ongoing basis

Source: [Datatilsynet](https://datatilsynet.dk)

The Danish Data Protection Agency – Supervision plan 2018

Director of Public Prosecutions

Notice on violation of the data protection rules

The Director (Rigsadvokaten) has issued a notice to the country's prosecutors on the handling of these cases

- In the first period after the entry into force of the Act, all cases must be submitted to the regional prosecutors – to ensure uniform criminal proceedings in cases throughout the country
- The level of fines does not appear in the announcement, however it is expected that fines will be significantly increased
- The Data Protection Agency is granted a key role in decisions on prosecution, criminal proceedings and potential appeals. All this to ensure that Danish law enforcement is done accurately and at EU level
- Criminal cases on violation of the law *can* be settled with a fine issued by the Data Protection Agency. However, this opportunity will only be used once a practice has been established in case law.
- In the first instance, all cases of violation of GDPR will therefore be settled in the district courts

The new phase of GDPR compliance

What to do now? - The transition period in GDPR compliance

The new phase of GDPR compliance

- From the implementation of GDPR to internal controls and auditing – A Risk Management and Governance perspective
  - Are adequate procedures in place to ensure compliance?
  - Is the organisation handling personal data lawfully? (e.g. privacy-by-design and privacy-by-default)
  - Is the organisation up to date with **records of processing activities**?
    - Documentation and the Danish Data Protection Agency
  - Are policies and risk assessments updated continuously? So that compliance and documentation of the compliance with GDPR always correspond to the actual situation

**Implement sufficient
control procedures to
reduce the risk of fines**

Egil Husum

Senioradvokat

T +45 72 27 36 51

M +45 25 26 36 51

E EHU@bechbruun.com

Practical experiences on GDPR – LEO Pharma

Prepared by
Henrik Rubæk Jørgensen, Chief Privacy Officer

EXPECTATION

REALITY

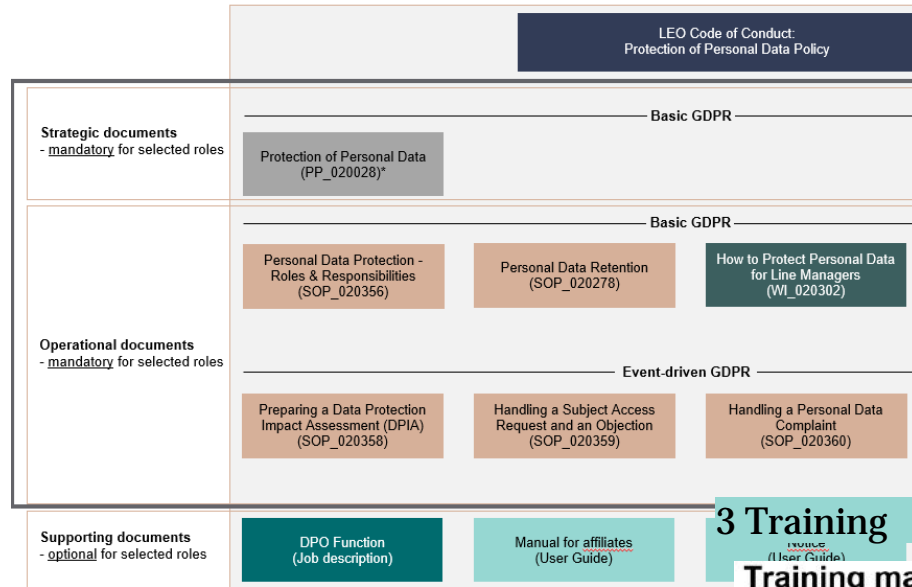
ALSO KNOWN AS...

**From Legal Exercise...
to (Global) Compliance Reviews
to (Global) Business Transformation
to (Global) IT projects**

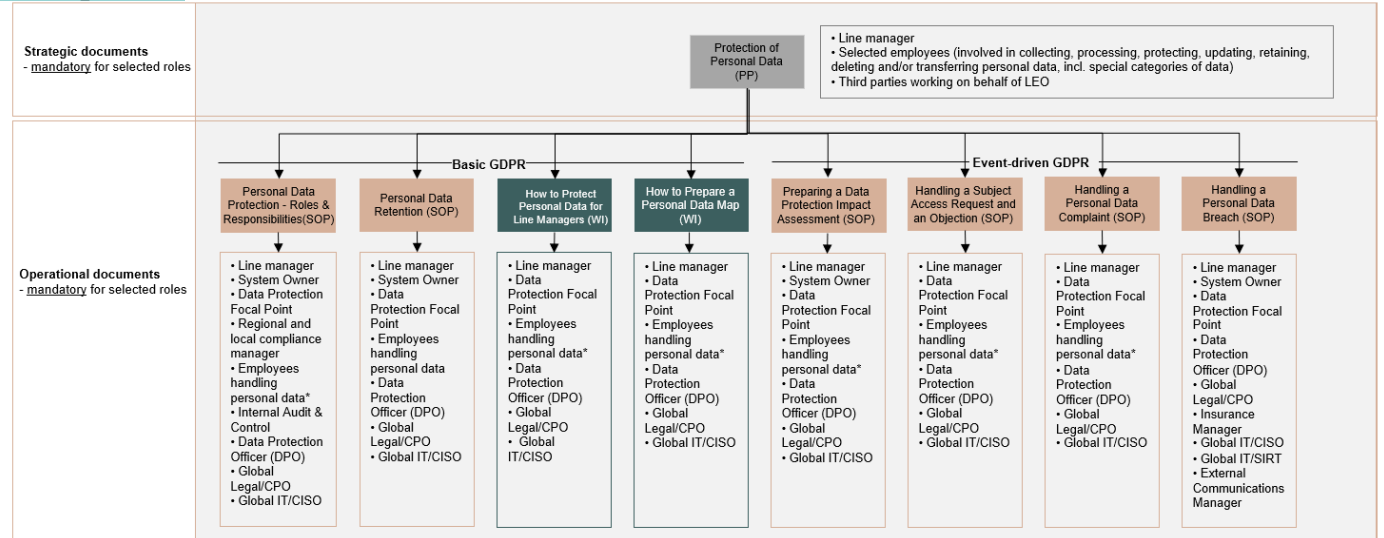

CASE: Governance

1 Policies

2 Recipients

3 Training

Training matrix – level of training according to role

Roles that the documents apply to:	Basic GDPR					Event-driven GDPR			
	Protection of Personal Data (PP)	Personal Data Protection - Roles & Responsibilities (SOP)	Personal Data Retention (SOP)	How to Protect Personal Data for Line Managers (WI)	How to Prepare a Personal Data Map (WI)	Preparing a Data Protection Impact Assessment (SOP)	Handling a Subject Access Request and an Objection (SOP)	Handling a Personal Data Complaint (SOP)	Handling a Personal Data Breach (SOP)
Line manager	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U	Awareness	Awareness	Awareness	Awareness
Process Owner / Data Owner*	●	●	●	●	●	●	●	●	●
System Owner	R&U	Awareness	R&U	●	●	R&U	●	●	Awareness
Data Protection Focal Point	R&U	R&U	Awareness	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U
Regional & local compliance mgr.	R&U	Awareness	●	●	●	●	●	●	●
Employees handling personal data**	R&U	R&U	R&U	Depends on role	Depends on role	Depends on role	Depends on role	Depends on role	●
Internal Audit & Control	R&U	R&U	●	●	●	●	●	●	●
Data Protection Officer (DPO)	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U
Global Legal / CPO	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U	R&U
Global Legal/Insurance Manager	R&U	●	●	●	●	●	●	●	R&U
Global IT/CISO	R&U	R&U	Awareness	Awareness	Awareness	Awareness	Awareness	Awareness	R&U
Global IT/SIRT	R&U	●	●	●	●	●	●	●	R&U
External Communications Manager	R&U	●	●	●	●	●	●	●	R&U
Other employees except for GPS***	R&U	●	●	●	●	●	●	●	●

Challenges and Opportunities

GOOD!

Riding on a wave

Getting to know
your business

Getting to know
your stakeholders

Getting the house
in order

A project is defined as
limited in time

BAD!

Panic!

Assuming that you actually
know your business!

Your stakeholders getting
to know YOU!

It never really
stops

... ->

BRACE YOURSELF:

ePrivacy Regulation
is COMING

GDPR / Data Protection

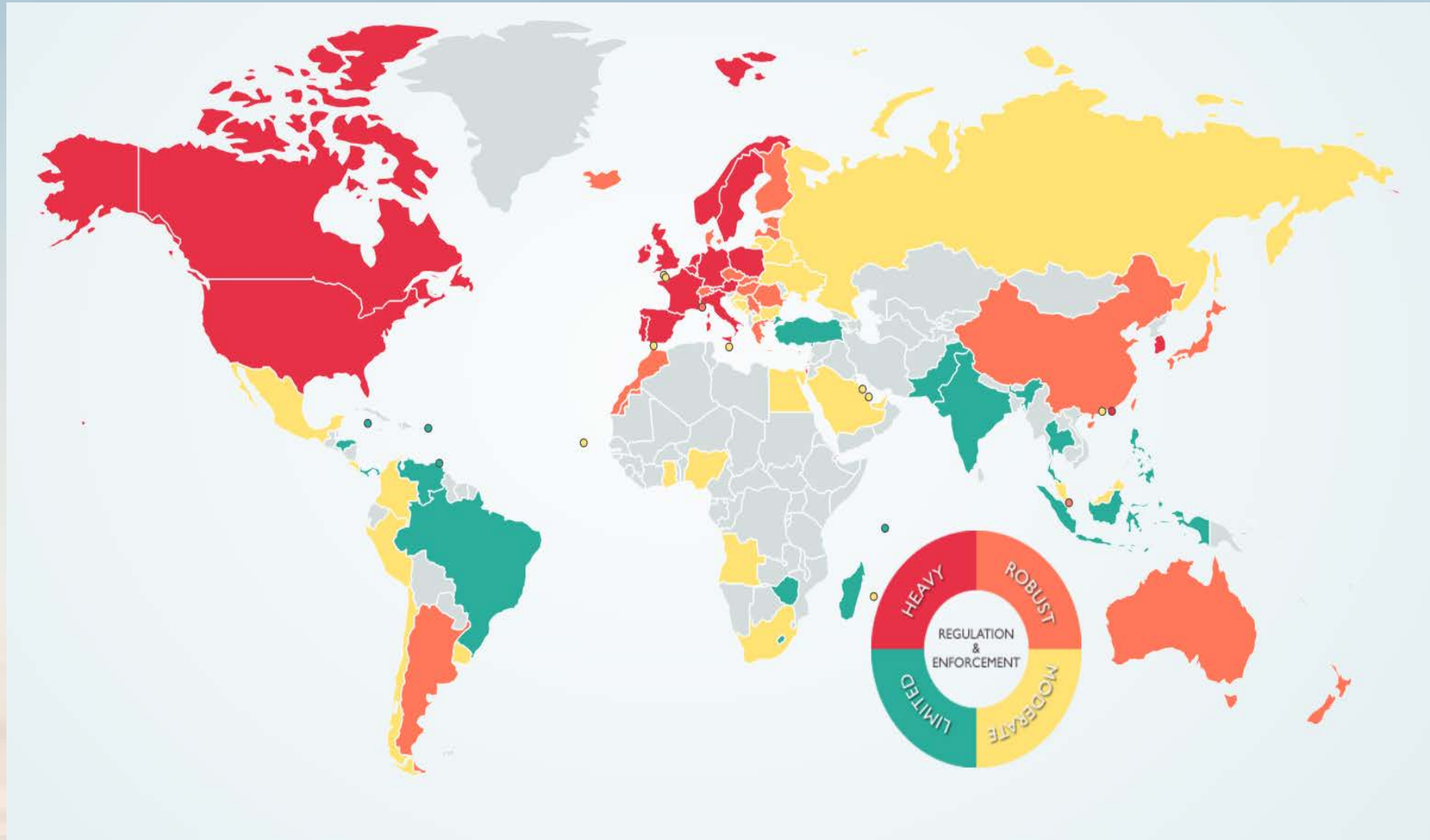
- Practical implementation world wide

15 November 2018

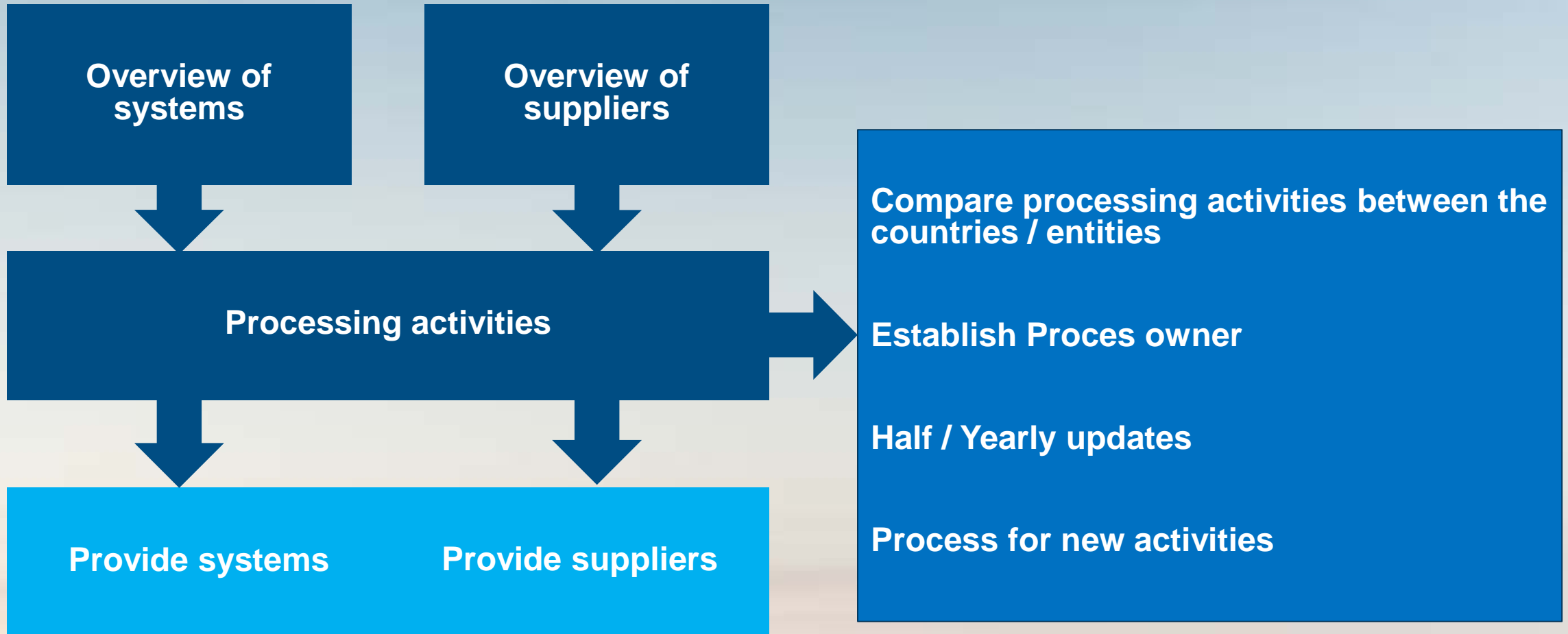
Morten Lindegaard, Group DPO ISS A/S

Finding the right level of data protection for ISS

ISS used two ways of data mapping

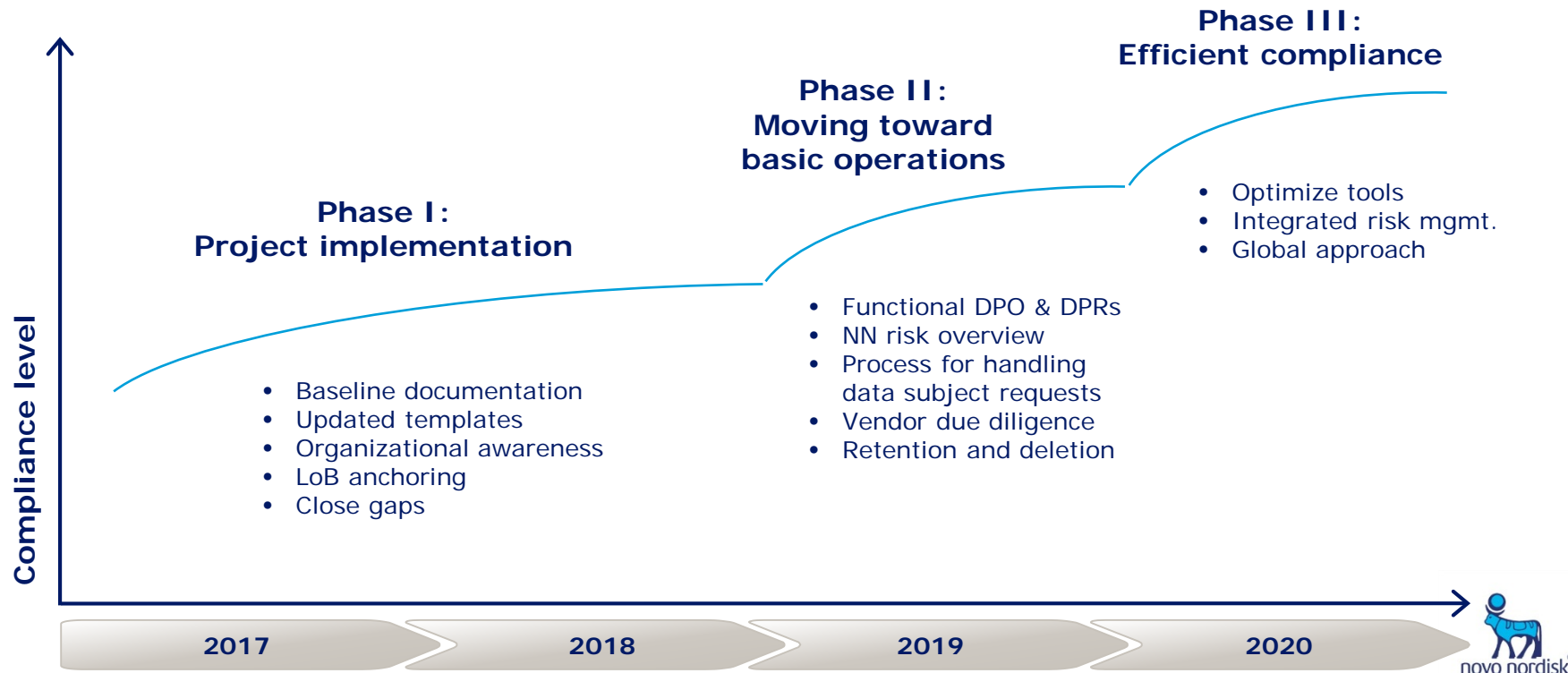
Personal Data Protection in Novo Nordisk

Anna R. Dolinsky
Director, Data Protection Office

15 November 2018
Presentation to DVJ

Novo Nordisk's GDPR compliance journey

- Continuous improvements while chasing a moving target

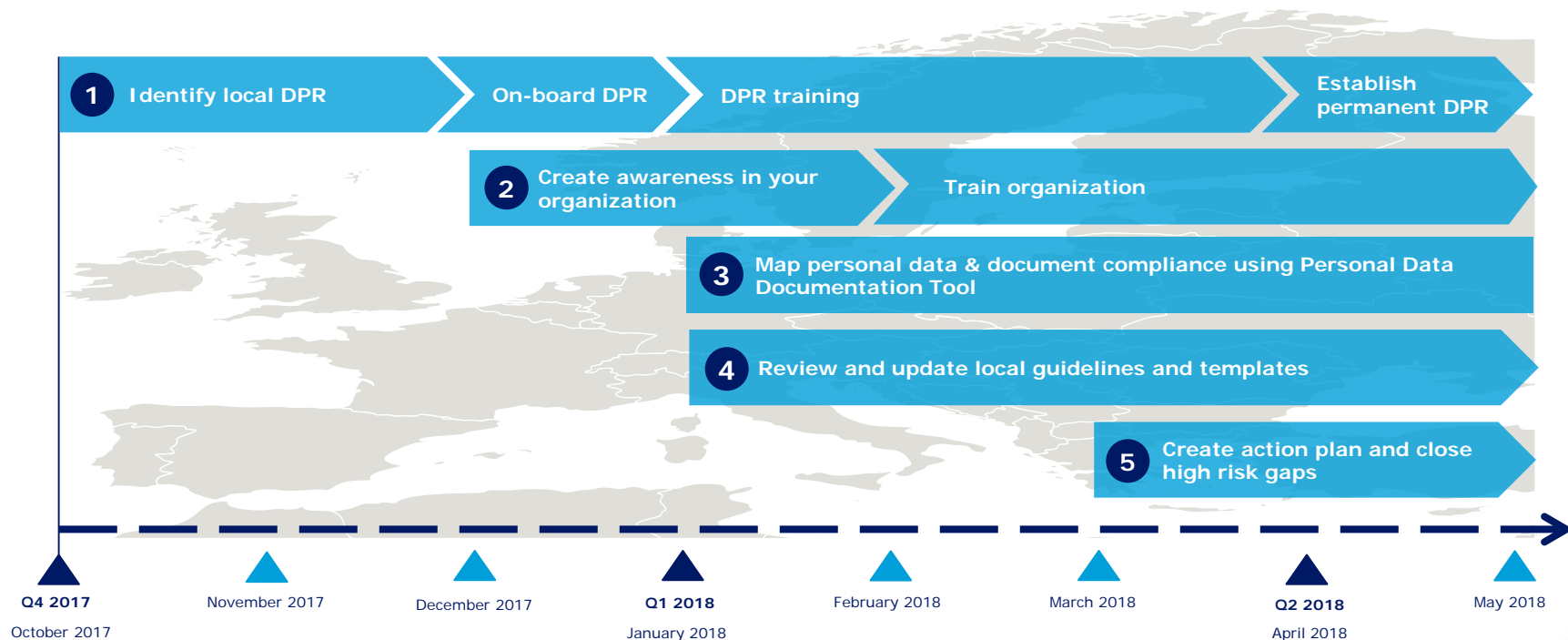

Prioritized GDPR requirements

	<u>Legal requirement</u>	<u>Project Team & Working Group efforts</u>	<u>LoB and SVP area role during and after Project</u>
Priority requirements	<ul style="list-style-type: none"> • Data processing overviews • Privacy Impact Assessments • Data breach response • Data Protection Office	<ul style="list-style-type: none"> • Develop global standards and templates (incl. training) • Support implementation in priority SVP areas	<ul style="list-style-type: none"> • Anchor local responsibilities • Complete data mapping • Implement standards and templates
Low priority requirements	<ul style="list-style-type: none"> • Legal basis • Privacy by default and design • Notice of processing • Data subject rights • Internal data transfers • Transfers to third parties • Third party compliance • Deletion	<ul style="list-style-type: none"> • Develop global standards and templates (incl. training)	<ul style="list-style-type: none"> • Anchor local responsibilities • Implement standards and templates
Out of project scope	<ul style="list-style-type: none"> • Security of data processing • Local legal requirements	<ul style="list-style-type: none"> • None	

Key steps to prepare for GDPR in your organization

Personal Data Documentation Tool

- Assess risk, map data, document compliance, identify actions

Personal Data Documentation Tool

Contents

Table of Contents

Tab	Description	Link
Contents	Overview of what is included in the Personal Data Documentation Tool	
Instructions	Instructions for using the Personal Data Documentation Tool	GO
1. Business Activities	Tab for listing business activities (User input)	GO
2. Risk Assessment	Tab with questions to assess risk level for personal data for each business activity (User input)	GO
3. Map Data and Compliance	Tab with questions to map data and determine compliance for each business activity (User input)	GO
3a. DPIA (only for high risk)	Tab to conduct a Data Protection Impact Assessment (DPIA) for high risk business activities only (User input)	GO
4. Dashboard	Overview of all documented business activities and action points	GO
Guidance & Examples	Detailed guidance and examples for questions in Tabs 2, 3, and 3a	GO

Functionality instructions

Make sure to save and close the document when docking or undocking from your monitor
If you experience formatting issues, press "Ctrl + Shift + A" or save, close the document and re-open

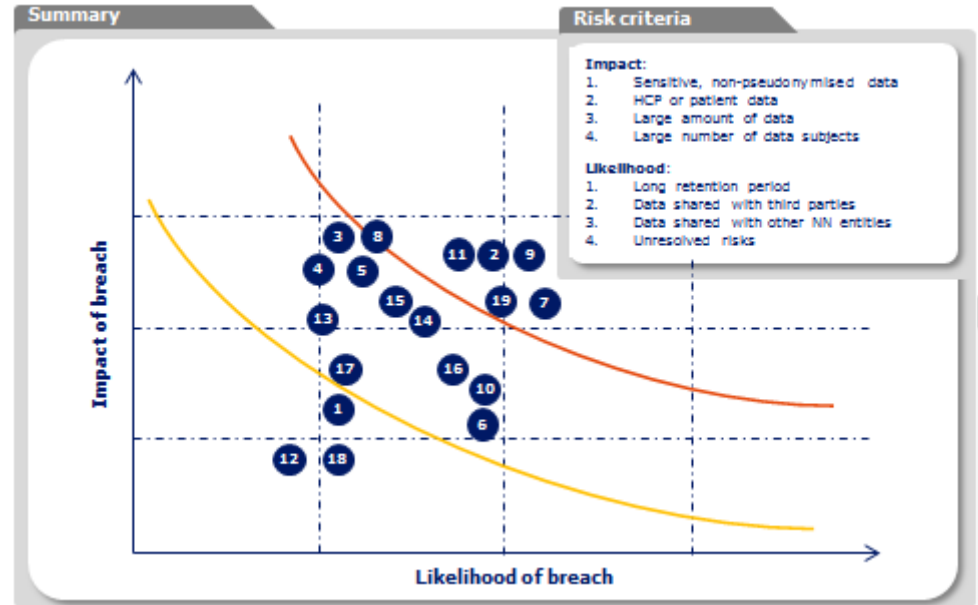
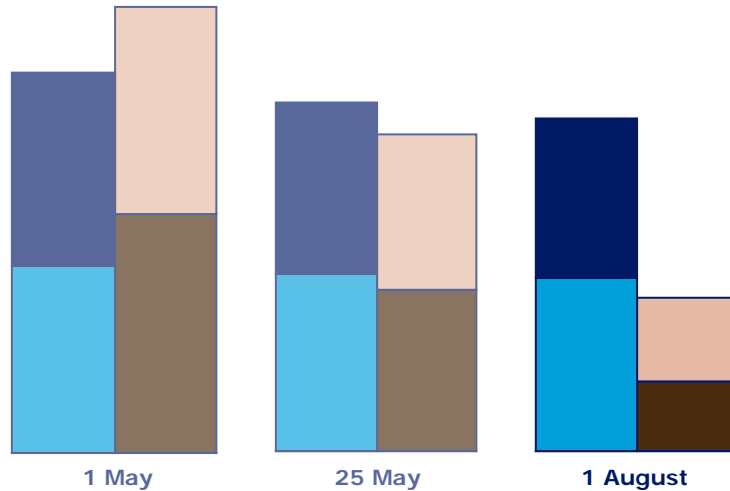
Initials	XXX	<- Update
SVP-area/Affiliate	XXX	<- Update
Functional area	XXX	<- Update
Documentation last updated	(dd/mm/yyyy)	<- Update

ILLUSTRATIVE

Risk tracking and prioritization

- Novo Nordisk on track to close compliance gaps in 2018

■ # business activities involving personal data
 ■ # open action points
 ■ # high risk business activities involving personal data
 ■ # open high risk action points

Principles for using personal data in Novo Nordisk

- ✓ We use **least amount** of data needed
- ✓ We **inform** people how we use their data
- ✓ We only share data with those who **need to know**
- ✓ We store data **securely**
- ✓ We **delete** data when no longer needed

Novo Nordisk's Data Protection Office

1 global Data Protection Officer (KBUN)

4 FTEs in the Data Protection Office (DPO)

75 DPRs representing **29** NNRE affiliates and **27** HQ areas

WE HELP THE BUSINESS **PROTECT** AND **RESPECT** PERSONAL DATA BY...

Identifying **KEY RISKS** and compliance **PRIORITIES**

Making it **SIMPLER** to **COMPLY** via integrated and automated processes

Building the right **MINDSET** around data protection

What's next on the personal data protection journey?

-
- ❑ Evolving approach to data subject requests
  - ❑ Vendor assessments and monitoring
  - ❑ Operationalizing DPIAs and PxDD
  - ❑ Global framework for personal data

Arbejdsglæde i Danske Virksomhedsjurister - november 2018

64 besvarelser modtaget i perioden 8. – 14. november 2018

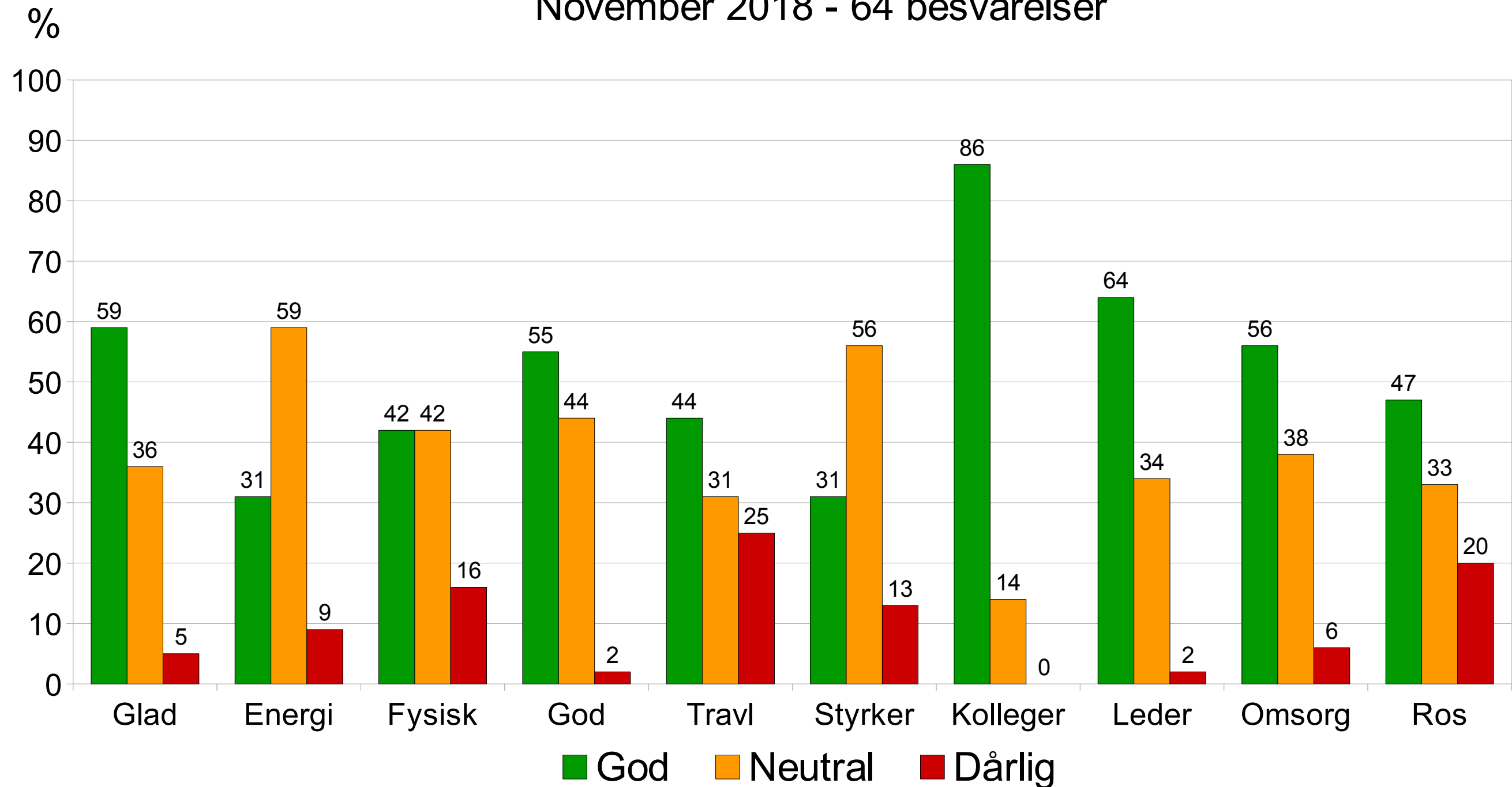
Spørgsmål		GOD	NEUTRAL	DÅRLIG
GLAD	Hvor glad har du været på arbejde den sidste uges tid?	Jeg har glædet mig til at komme på arbejde de fleste dage. Jeg har det rigtig godt når jeg er her.	Jeg har haft det nogenlunde på arbejdet. Jeg har ikke glædet mig vildt til at skulle afsted om morgenen, men det er heller ikke noget jeg frygter.	Jeg har ikke følt mig godt tilpas på jobbet den sidste uge. De fleste morgener tænker jeg, at jeg hellere ville være fri for at skulle på arbejde.
ENERGI	Hvor meget energi har du haft på jobbet den sidste uges tid?	Jeg har følt mig rigtig frisk på jobbet. Veloplagt, energisk og med gå-på-mod.	Jeg har været OK frisk. Ikke overdrevent sprudlende, men nogenlunde energisk.	Jeg har følt mig ret træt og uoplagt på jobbet den sidste uges tid.
FYSISK	Hvordan har du haft det fysisk den sidste uges tid?	Jeg har følt mig fysisk godt tilpas både på og udenfor jobbet. Jeg sover godt, føler mig godt tilpas og har ingen smerter.	Jeg har haft det nogenlunde. Ingen egentlige problemer, men har heller ikke følt mig specielt godt tilpas.	Jeg har haft det skidt fysisk den sidste uges tid. Jeg har haft søvnproblemer, sygdom, smerter eller andet ubehag.

Spørgsmål		GOD	NEUTRAL	DÅRLIG
GOD	Har du følt dig god til dit job den sidste uges tid?	Jeg har været rigtig god til mit arbejde den sidste uges tid. Jeg leverer varen!	Jeg har været nogenlunde dygtig. Jeg har ikke følt mig som verdensmester.	Den sidste uges tid har jeg ikke følt, at jeg er god til det jeg laver.
TRAVLHED	Har du haft travlt den sidste uges tid?	Jeg har ikke haft mere travlt end at jeg har kunnet følge med, og har nået det jeg skulle.	Jeg har følt mig lidt presset den sidste uge, men er ikke kommet alt for meget bagud.	Jeg har følt mig meget overbelastet den sidste uge. Jeg har følt mig næsten konstant bagud.
STYRKER	Har du brugt dine stærke sider på jobbet den sidste uges tid?	Jeg har dagligt kunnet bruge mine styrker og talenter og gøre det, jeg er bedst til på jobbet.	Jeg har flere gange kunnet gøre det jeg er bedst til den sidste uge.	Jeg har ikke rigtig kunnet bruge mine stærke sider på jobbet den sidste uges tid.

Spørgsmål		GOD	NEUTRAL	DÅRLIG
KOLLEGER	Hvordan har du haft det med dine kolleger den sidste uges tid?	Jeg har haft det super med mine kolleger. Det har været rigtig hyggeligt at være sammen med dem.	Jeg har haft det nogenlunde med mine kolleger.	Jeg har ikke haft det særlig godt med mine kolleger den sidste uges tid.
LEDER	Hvordan har du haft det med din nærmeste leder den sidste uges tid?	Jeg har haft det super med min nærmeste leder.	Jeg har haft det nogenlunde med min nærmeste leder.	Jeg har haft det skidt med min leder den sidste uges tid.
OMSORG	Har vi taget os af hinanden den sidste uges tid?	Vi har været rigtig gode til at tage os af hinanden. Hvis nogen har haft brug for hjælp eller omsorg har de fået den.	Vi har været nogenlunde til at tage os af hinanden. De fleste der har haft brug for hjælp eller omsorg har fået det.	Vi har ikke været så gode til at tage os af hinanden den sidste uges tid.
ROS	Har du fået ros den sidste uges tid?	Jeg har flere gange fået ros for det gode arbejde jeg har lavet indenfor den sidste uge.	Det er kun sjældent jeg har fået ros den sidste uges tid.	Jeg er ikke blevet rost den sidste uges tid.

Arbejdsglæde i Danske Virksomhedsjurister DVJ

November 2018 - 64 besvarelser

Kommentarer modtaget – november 2018:

”kan være svært i vurderingen at adskille et stort og spændende projekt som tager næsten alt ens tid, og så det daglige arbejde ved siden af, hvor man kommer lang bag ud grundet projektet.”

”Kort sagt generelt for mange jeg kender: Alt for meget arbejde og alt for korte frister. Går ud over hjemmefronten og kompenseres ikke tilstrækkeligt økonomisk. Jurister er generelt heller ikke i høj kurs ("Djøffiseringsstemplet" tager til i styrke), selvom vi ofte bidrager positivt. Der er mange sejre, som man kan leve højt på, men man ved aldrig rigtigt, hvad dagen byder på.”

”Min arbejdsbyrde svinger meget, hvilket godt kan være frustrerende, da ens uge aldrig er forudsigelig i forhold til presset. For lidt arbejde er dog næsten værre end for meget arbejde.”

”Jeg er generelt rigtig glad for mit arbejde - det er et super team :)”